
WIRSZY
T. SZEWCZENKA
1844

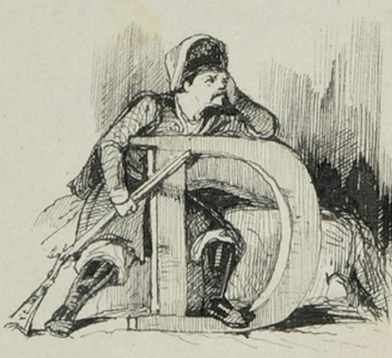
KOBZAŔ

I. SZEWCZENKA.

1840.

umy moji, dumy moji,
Łycho meni z wamy!
Na szczo stały na papiri
Sumnymy riadamy?....
Czom was witer ne rozwijaw
W stepu jak pyłynu?
Czom was łycho ne pryspało,
Jak swoju dytynu?....
Bo was łycho na swit na smich porodyło,
Polywały słozy.... czom ne zatopyły,
Ne wynesły w more, ne rozmyły w poli?....
Ne pytałyb ludy – szczo w mene bołyt́?
Ne pytałyb za szczo proklynaju dolu,
Czoho nudżu switom? – "Niczoho robyt́"

Ne skazałyb na smich.....
Kwity moji, dity!
Na szczo was kochaw ja, naszczo doktadaw?
Czy zapłacze serce odno na wsim switi,
Jak ja z wamy płakaw?.... Może i wkadaw...
Może najdetcia diwocze
Serce, kari oczi,
Szczo zapłaczut na si dumy —
Ja bilsze ne choczu.....
Odnu słozu z oczej karych —
I.... pan nad panamy!....

Dumy moji, dumy moji!
Łycko meni z wamy!....

Za kariji oczyniata,
Za czornyji browy
Serce rwałosia, smiałoś,
Wyływało mowu;
Wyływało jak umiło,
Za temnyji noczy,
Za wyszniewyj sad zełenyj,
Za łasky diwoczy.....

Za stepy, ta za mohyły,
Szczo na Ukrajini
Serce mliło, ne chotiło
Spiwat' na czużyni....
Ne chotiłoś w sniku, w lisi
Kozacku hromadu
Z buławamy, z bunczukamy
Zbirat' na poradu....
Nechaj duszy kozackiji
W Ukrajni witajut' —
Tam szyroko, tam wesело
Od kraju do kraju....
Jak ta wola, szczo mynułaś,
Dnipr szyrokyj — more,
Step i step, rewut' porohy,
I mohyły — hory; —
Tam rodyłaś, harciówała
Kozackaja wola;
Tam Szlachtoju, Tataramy
Zasiwała pole,
Zasiwała trupom pole,
Poky ne ostyło.....
Lahła spoczyt'..... a tym czasom

Wyrosła mohyła,
A nad neju oreł czornyj
Storożem litaje, –
I pro nei dobrym ludiam
Kobzari spiwajut,
Wse spiwajut, jak dijałoś,
Slipi neboraky, –
Bo dotepni.... A ja,.... a ja
Tilko wmiju płakat,
Tilko słozy za Ukrajnu;....
A słowa – ne maje....
A za łycho – .... Ta cur jomu!
Chto joho ne znaje!....
A nadto, toj, szczo dywytcia
Na ludej duszoju –
Pekło jomu na sim switi,
A na tim....

Żurboju

Ne nakłyczu sobi doli,
Koly tak ne maju.
Nechaj złydni żywut try dni –
Ja jich zachowaju;
Zachowaju zmiju lutu

Koło swoho serdia,
Szczob woroży ne baczyły,
Jak łycho smijetcia....
Neckaj dumka, jak toj woron,
Łitaje, ta kriacze,
A serdeńko sołowejkom
Szczebecze, ta płacze
Nyszkom — ludy nepobaczut,
To j ne zasmijutcia....
Ne wtyrajtež moji słozy,
Neckaj sobi ljutcia,
Czužé pole poływajut
Szczo dnia i szczo noczy,
Poky popy ne zasyplut
Czužym piskom oczy....
Ottake-to..... a szczo robyt!
Žurba ne pomože.
Chto ž syroti zawydduje —
Karaj toho Bože!

Dumy moji, dumy moji,
Kwity moji, dity!
Wyrostaw was, dokładaw was —

Deż meni was dity?....
W Ukrajinu idit, dity!
W naszu Ukrajinu,
Po pid tynju, syrotamy,
A ja — tut zahynu.
Tam najdete szczyre serce
I słowo łaskawe,
Tam najdete szczyru prawdu,
A szcze, może, j sławu.....

Prywitaj że, moja neńko!
Moja Ukrajino!
Mojich ditok nerozumnych,
Jak swoju dytynu. —

PEREBENDİA.

J. P. HREBİNCI .

Perebendia staryj, slipyj —
Chto joho ne znaje!
Win usiudy wesztajetcia,
Ta na kobzi hraje, —
A chto hraje, toho znajut'
I djakujut' ludy.
Win jim tuhu rozhanjaje,
Chot' sam switom nudyt'.
Po pid tynju siromacha
I dnjuje j noczuje,
Nema jomu w switi chaty;
Nedola żartuje
Nad staroju holowoju, —
A jomu bajduże:

Siade sobi, zaspiwaje —
"Oj ne szumy, łuże!"
Zaspiwaje, taj zhadaje,
Szczo win syrotyna,
Pożurytcia, posumuje,
Sydiaczy pid tynom.

Ottakyj to Perebendia,
Staryj ta chymernyj:
Zaspiwaje pro Czałoho,
Na Hortyciu zwerne;
Z diwczatamy, na wykoni,
Hrycia, ta Wesnianku,
A u szynku z, parobkamy
Serbyna, Szynkarku;
Z żonatymy na benketi
[De swekrucha złaja],
Pro topolu- łychu dolu,
A potim — u Haju;
Na bazari pro Łazaria;
Abo szczob te znaty,
Tiażko, ważko zaspiwaje
Jak Sicz rujnowaty.—

Otaryj-to Perebendia,
Staryj, ta chymernyj:
Zaspiwaje — zasmijetcia,
A na słozy zwerne.

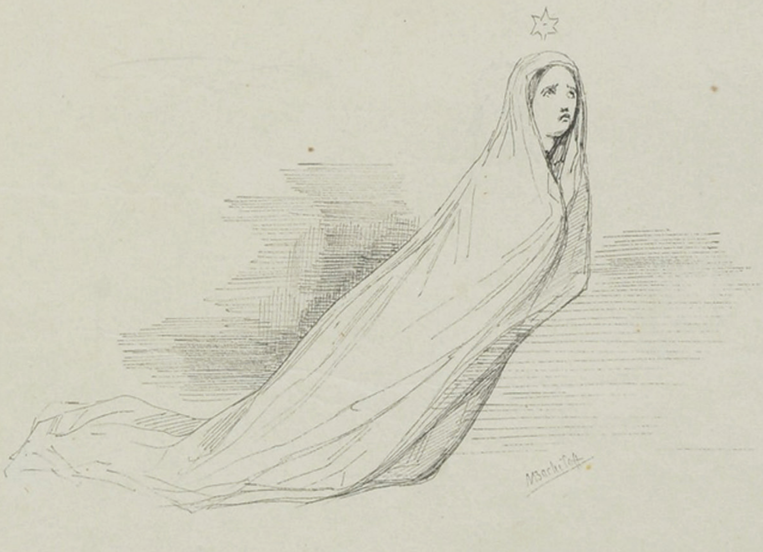
Witer wije, powiwaje,
Po polu hulaje —
Na mohyli Kobzaŕ sydyt́,
Ta na kobzi hraje;
Krukom joho step, jak more
Szyroke, synije,
Za mohyłoju — mohyła,
A tam — tilko mrije. —
Biłyj us, staru czuprynu
Witer rozwiwaje,
To prylaże, ta posłucha,
Jak Kobzaŕ spiwaje,
Jak serce smijetcia, slipi oczy płaczut́ —
Posłucha,.... powije....
Staryj zachowawś
W stepu, na mohyli, szczob nichto ne baczyw,
Szczob witer po polu słowa rozmachaw,
Szczob ludy ne czuły — bo to Boże słowo,

To serce po woli z Bohom rozmowla,
To serce szczebecze Hospodnjuju sławu....
A dumka kraj swita na chmari hula
Orłom syzokrytym litaje, szyriaje,
Aż nebo błakytne szyrokymy bje,
Spoczyne na sonci, joho zapytaje —
De wono noczuje? — Jak wono wstaje? —
Posłuchaje more szczo wono howoryt? —
Spyta czornu horu — czoho ty nima? —
I znowu na nebo, bo na zemli hore,
Bo na jij, szyrokij, kutoczka nema
Tomu, chto wse znaje, tomu, chto wse czuje:
Szczo more howoryt, de sonce noczuje —
Joho na sim switi nichto ne pryjma:
Odyn win meż nymy, jak sonce wysoke;
Joho znajut ludy — bo nosyt zemla....
A jak by poczuły szczo win, odynokyj,
Spiwa na mohyli, z morem rozmowla —
Na Bożeje słowo wonyb nasmijałys,
Durnym by nazwały, od sebe prohnały:
Nechaj po nad morem, skazałyb, hula.

Dobre jesy, mij Kobzariu!

Dobre, batku, robysz,
Szczo spiwaty, rozmowlaty
Na mohylu chodysz!
Chody sobi, mij holube,
Poky ne zasnuło
Twoje serce, ta wyspiwuj
Szczob ludy ne czuty;
A szczob tebe ne curałyś —
Poturaj jim, brate!...
Skaczy, wraże, jak pan każe —
Na te win bohatyj. —

Ottakyj-to Perebendia
Staryj, ta chymernyj:
Zaspiwaje wesilnoi,
A na żurbu zwerne.

KATERYNA.

W. A. ŻUKOWŚKOMU

NA PAMIAT' 22 APRILA 1838 ROKU.

I.

Kochajtesia, czornobrywi!
Ta ne z Moskalamy, —
Bo Moskali — czuži ludy,
Roblat' łycho z wamy.
Moskal lubyt' żartujuczy;
Żartujuczy kyne,
Pide w swoju Moskowszczynu,
A diwczyna hyne....
Jak by sama, szczeb niczoho,
A toj stara maty,
Szczo rodyła na swit Bożyj,
Musyt' pohybaty;
Serce wjane, spiwajuczy,
Koly znaje, za szczo;

Ludy sercia ne spytajut́,
A skażut́ „ledaszczo!"...
Kochajtesia ż, czornobrywi,
Ta ne z Moskalamy,
Bo Moskali — czużi ludy,
Smijutcia nad wamy.

Ne słuchała Kateryna
Ni batka, ni neńky —
Polubyła Moskałyka,
Jak znało serdeńko,
Polubyła mołodoho,
W sadoczok chodyła,
Poky sebe, swoju dolu
Tak zanapastyła. —
Kłycze maty weczeriaty,
A dońka ne czuje;
De żartuje z Moskałykom,
Tam i zanoczuje....
Ne dwi noczy kari oczy
Lubo ciłowała,
Poky sława na wse seło
Ne dobraja stała.

Neckaj sobi złyji ludy
Szczo chotiat́, howoriat́, —
Wona lubyt́, i ne czuje,
Szczo wkrałosia hore:
Pryjszły wisty ne dobryi —
W pochod zatrubyły,
Piszow Moskal w Tureczczynu...
Katrusiu nakryły.
Ne szutasia, taj bajduże,
Szczo kosa pokryta!
Za myłoho, jak spiwaty,
Lubo połużyty.
Obiciawsia czernobrowy,
Koly ne zahyne,
Obiciawsia wernutysia —
Todi Kateryna
Bude sobi Moskowkoju,
Zabudetcia hore, —
A poky szcze, neckaj ludy,
Szczo chotiat́, howoriat́ —
Ne żurytcia Kateryna!...
Słizońky wtyraje,
Szczo diwczata na ułyci

Bez nei spiwajut.
Ne żurytcia Kateryna?—
Umyjetcia slozoju,
Wizme widra opiwnoczi,
Pide za wodoju,
Szczob woroky ne baczyly,
Pryjde do krynyci,
Stane sobi pid kałynu,
Zaspiwaje Hrycia,
Wyspiwuje, wymowlaje,
Aż kałyna płacze,—
Wernułasia — i radeńka
Szczo nichto ne baczyw.
Neżurytcia Kateryna?—
I hadki ne maje!
U noweńkij chustynoczci
W okno wyhladaje,
Wyhladaje Kateryna....
Mynuło piw roku,
Zanudyło koło sercia,
Zakołoło w boku,
Nezdużaje Kateryna,
Ledwe, ledwe dysze,....

Wyczuniała, ta w zapiczku
Dytynu kołysze;
A zinoczky tycho dźwoniat,
Materi hłuzujut,
Szczo Moskali wertajutcia,
Ta w nei noczujut.
— W tebe doczka czornobrywa,
Ta szczej ne jedyna,
A musztruje u zapiczku
Mośkowśkoho syna....
Czornobrywoho prydbała, —
Mabut, sama wczyła! —
— Bodaj że was, cokotuchy!
Ta złydni pobyły! —

....

....

Kateryno, serce moje!
Łyszeńko z toboju!
Dety w switi podineśsia
Z małym syrotoju?
Chto spytaje, prywitaje,
Bez miłoho w switi?

Batko, maty — czużi ludy,
Tiażko z nymy żyty! —

Wyczuniała Kateryna.
Odsune kwatyrku,
Pozładaje na ułyciu,
Kołysze dytynku,
Pozładaje — ne ma, ne ma!
Czy toż i ne bude?....
Piszła b u sadok popłakaty,
Tak dywlatcia ludy.
Zajde sonce — Kateryna
Po sadoczku chodyt,
Na ruczeńkach nosyt syna,
Oczyci powodyt:
— Otut z musztru wyzładała,
Otut rozmowlała,
A tam.... a tam.... synu! synu! —
Ta j ne dokazała....

Zelenijut po sadoczku
Czereszni, ta wyszni,
Jak i persze wychodyła,

Kateryna wyjszła,
Wyjszła, ta wże ne spiwaje,
Jak persze spiwała,
Jak Moskala mołodoho
W wyszynk dożydała;
Ne spiwaje czornobrywa,
Ktyne swoju dolu,
A tym czasom, worożeńky
Czyniat́ swoju wolu,
Kujut́ riczi nedobryji.
Szczo maje robyty! —
Jak by mytyj - czornobrywyj —
Umiw by spynyty...
Jak daleko czornobrywyj —
Ne czuje, ne baczyt́,
Jak worohy smijutcia jij,
Jak Katrusia płacze.
— Może wbytyj czornobrywyj
Za tychym Dunajem!...
A może wże w Moskowszczyni
Druhuju kochaje! —
Ni! czorniawyj ne ubytyj —
Win żywyj, zdorowyj! —

A deż najde taki oczy,
Taki czorni browy?
Na kraj swita, w Moskowszczyni,
Po tim boci moria,
Nema nikde Kateryny —
Ta zdałaś na hore —
Wmiła mały browy daty,
Kari oczyniata,
Ta ne wmiła na sim switi
Szczastia, doli daty;
A bez doli bite tyczko
Jak kwitka na poli —
Pecze sonce, hojda witer,
Rwe wsiakyj po woli....
Umywaj że bite tyczko
Dribnymy słozamy —
Bo wernutyś Moskałyky
Inszymy szlachamy.

11.

Sydyt́ batko w kinci stoła,
Na ruky schytywsia,
Ne dywyteia na Swit Bożyj,
Tiażko zażurywsia.
Koło joho stara maty
Sydyt́ na osłoni,
Za słozamy ledwe, ledwe
Wymowlaje doni:
— Szczo wesilla, doniu moja!
A deż twoja para?
De Switylka z drużeńkamy,
Starosty, bojara?
W Moskowszczyni, doniu moja!...
Idy ż jich szukaty,

Ta ne każy dobrym ludiam,
Szczo je w tebe maty.
Proklatyj czas-hodynońka,
Szczo ty narodyłaś!
Jak by znała, do schid soncia
Buło b utopyła —
Zdałaś todi b ty hadyni,
Teper Moskalewi ....
Doniu moja, Doniu moja!
Cwite mij rożewyj!
Jak jahidku, jak ptaszeczku
Kochała, rostyła
Na łyszeńko.... Doniu moja!
Szczo ty narobyła!...
Oddiaczyła!... Idy ż, szukaj
U Moskwi swekruchy;
Ne słuchała riczej mojich,
To jiji posłuchaj.
Idy, doniu, najdy jiji,
Najdy, prywitajsia,
Bud' szczastływa w czużych ludiach!...
Do nas ne wertajsia,
Ne wertajsia, dytia moje!

Z dalekoho kraju....
A chtoż moju hołowońku
Bez tebe schowaje?...
Chto zapłacze nado mnoju,
Jak ridna dytyna?...
Chto posadyt́ na mohyli
Czerwonu kałynu!...
Chto, bez tebe, hrisznu duszu
Pomynaty bude!....
Doniu moja, doniu moja!
Dytia moje lube!
Idy od nas!— Ledwe, ledwe
Pobłahosłowyła:
— Boh z toboju!— ta jak mertwa
Na dił powałyłaś́.—
Obizwawsia staryj batḱo:
— Czoho ždesz, neboho?—
Zarydała Kateryna,
Ta buch jomu w nohy:
— Prosty meni, mij bateczku!
Szczo ja narobyła,
Prosty meni, mij hołube,
Mij sokole mytyj!—

— Nechaj tebe Boh proszczaje,
Ta dobryji ludy,
Motyś Bohu, ta jdy sobi —
Meni lehsze bude. —
Ledwe wstała, pokłonyłaś,
Wyjszła, moweczky, z chaty —
Ostałysia syrotamy
Staryj baťko j maty.
Piszła w sadok u wyszniewyj,
Bohu pomołyłaś,
Wziała zemli pid wysznoju,
Na chrest poczepyła,
Promowyła — ne wernusia!
W dalekomu kraju,
W czużu zemlu, czużi ludy
Mene zachowajuť,
A swojei sia krychotka
Nado mnoju laże,
Ta pro dolu, moje hore,
Czużym ludiam skaże....
Ne roskazuj, hołubońko!
Deb ni zachowaty,
Szczob hrisznoi na sim switi

Ludy ne zajmaty....
Ty ne skażesz.... Oś chto skaże,
Szczo ja jóho maty....
Boże ty mij!... Łycho moje!...
De meni schowatyś!....
Zachowajuś, dytia moje!
Sama pid wodoju,
A ty hrich mij spokutujesz
W ludiach syrotoju,
Bezbaczczenkom!....
Piszła setom,
Płacze Kateryna,
Na hołowi chustynoczka,
Na rukach dytyna;
Wyjszła z seła, — serce nyje,
Nazad podywytaś,
Pokywała hołowoju,
Taj zahołosyła,
Jak derewo stała w poli,
Pry bytij dorozi,
Jak rosa ta do schid sonca,
Pokapały słozy;
Za słozamy, za hirkymy

I swita ne baczyt,
Tilko syna prykortaje,
Ciłuje, ta płacze;
A wono, jak jankelatko,
Niczoho ne znaje,
Małeńkymy ruczyciamy
Pazuchy szukaje....

Siło sonce; z za dibrowy
Nebo czerwonije,
Utertasia, powernułaś,
Piszła.... tilko mrije.
W seli dowho howoryły
De czoho bahato,
Ta ne czuły wże tych riczej
Ni batko, ni maty....

Ottake-to na sim switi
Roblat ludiam ludy —
Toho wiażut, toho rizut, —
Toj sam sebe hubyt; —
A zawiszczo — Swiatyj znaje!...
Swit, baćcia, szyrokyj, —

Ta nema de prychylytcia
W switi odynokym;
Tomu dola zaprodała
Od kraju do kraju,
A drukomu ostawyła
Te de zachowajut́.
Deź ti ludy, deź ti dobri,
Szczo serce zbiratoś
Z nymy źyty, jich lubyty?
— Propały, propały! —
Jesť na switi dola —
A chto jiji znaje!...
Jesť na switi wola —
A chto jiji maje?...
Jesť ludy na switi —
Sriblom, złotom śsiajut́,
Zdajetcia, panujut́ —
A doli ne znajut́!
Ni doli, ni woli!....
Z nudhoju, ta horem
Župan nadiwajut́,
A płakaty — sorom....
Wozmit́ sriblo, złoto,

Ta budte bahati,
A ja wozmu slozy –
Zycho wylywaty....
Zatoplu nedolu
Sribnymy slozamy,
Zatopczu newolu
Bilymy nohamy, –
Todi ja weselyj,
Todi ja bahatyj,
Jak bude serdeńko
Po woli hulaty....

111.

Kryczat' sowy, śpyt' dibrowa,
Zirońky sijajut',
Po nad szlachom, szczyryceju,
Chowriaszky hulajut',
Spoczywajut' dobri ludy,
Koho szczo wtomyło —
Koho szczastia, koho słozy —
Wse niczka pokryła,
Wsich pokryła temnisińka,
Jak ditoczok maty —
Deż Katrusiu pryhornuła?
Czy w lisi, czy w chati?
Czy na poli, pid kopoju,
Syna zabawlaje?

Czy w dibrowi, z pid kołody
Worożka wykładaje?....
— Bodaj że was, czorni browy,
Nikomu ne maty,
Koły za was take łycho
Treba odbuwaty!
A szczo dalsze spitkaetcia?....
Bude łycho, bude!
Zostrinutcia żowti piski
I czużyi ludy,
Zostrinetcia zima luta....
A toj — czy zostrine,
Szczo piznaje Katerynu,
Prywitaje syna?....
Z nym zabuła b czornobrywa
Szlachy, pisky, hore:
Win, jak maty, prywitaje,
Jak brat zahoworyt....
Pobaczymo, poczujemu!
A poky — spoczynu,
Ta tym czasom, rospytaju
Szlach na Moskowszczynu. —
Dalekij szlach, panybraty!

Znaju joho, znaju!
Aż na serci pochołone,
Jak ioho zhadaju.
Popomiriaw i ja kołyś,
Szczob joho ne miriat!
Roskazaw by pro tetycho,
Ta czy toż powiriat!
— Bresze, skażut, siakyj-takyj!
[Zwyczajno ne w oczy]
A tak tilko, psuje mowu,
Ta ludej moroczyt.—
Prawda wasza, prawda ludy!
Taj na szczo te znaty,
Szczo słożamy pered wamy
Budu wyływaty!....
Na szczo wono!.... U wsiakoho
I swoho czymało,—
Cur że jomu!.... a tym czasom,
Kete łysz kresało,
Ta tiutiunu,— szczob znajete,
Doma ne żurytyś,
A to tycho roskazuwat,
Szczob brydke prysnyłoś!

Nechaj joho tychyj wozme!
Ludzcze z pomirkuju,
De to moja Kateryna
Z Iwasem mandruje.

Za Kyjewom, ta za Dniprom,
Popid temnym hajem,
Idut' szlachom czumaczeńky,
Puhacza spiwajut';
Ide szlachom mołodycia, —
Musyt' buty z proszczi.
Czoho ż smutna, ne wesela?
Zapłakany oczy?
U łatanij swytoczi
Na pleczach torbyna,
W ruci cipok, a na druki
Zasnuła dytyna.
Zostriłasia z czumakamy,
Zakryła dytynu,
Pytajetcia: — ludy dobri!
De szlach w Moskowszczynu? —
— W Moskowszczynu? Otce samyj.
Daleko, neboho? —

W samu Moskwu. Chrysta rady
Dajte na dorohu! —
Bere szaka, aż trusytcia —
Tiażko, ioho braty!
Taj nawiszczo?... A dytyna!...
Wono z ioho maty...
Zapłakała, piszła szlachom,
W Browariach spoczyła,
Ta synowi za hirkoho
Medianyk kupyła...
Dowho, dowho serdesznaja
Wse jszła, ta pytała;
Buło take, szczo j pid tynom
Z synom noczuwała....

Bacz, naszczo zdałysia kari oczyniata —
Szczob pid czużym tynom słozy wylywat!...
Otoż to dywytcia, ta kajteś, diwczata,
Szczob ne dowełosia Moskala szukat,
Szczob ne dowełosia, jak Katria szukaje —
Todi ne pytajte, za szczo ludy łajut,
Za szczo ne puskajut w chatu noczuwat,
Ne pytajte czornobrywi, —

Bo te ludy znajuť,
Koho Boh kara na switi, —
Toj wony karajuť!
Ludy hnutcia, jak ti łozy,
Kudy witer wije.
Syrotyni sonce switytʹ,
Switytʹ — ta ne hrije....
Ludy b sonce zastupyły,
Jak by mały sylu,
Szczob syroti ne switylo,
Słozy ne suszyło....
A zawiszczo, Boże mylyj!
Za szczo switom nudytʹ?
Szczo zrobyła wona ludiam?
Czoho chotiatʹ ludy?
Szczob płakała!... Serce moje!
Ne płacz, Kateryno!
Ne pokazuj ludiam słozy,
Terpy do zahynu,
A szczob łyczko ne marniło,
Z czornymy browamy,
Do schid sonca, w temnym lisi,
Umyjsia słozamy,

Umyjeszsia, ne pobaczut,
Toj ne zasmijutcia,
A serdeńko odpoczyne,
Poky slozy ljutcia.

. . . .

. . . .

Deź Katrusia bludyt?...
Popid tynju noczuwała,
Raneńko wstawała,
Pospiszała w Moskowszczynu.
Aź-kulk: zima wpała:
Swyszcze polem zawirucha—
Ide Kateryna
U łyczakach.... łycho tiaźke!
I w odnij swytyni,
Ide Katria, szkandybaje,
Dywytcia— szczoś mrije....
Żyboń idut Moskałyky....
Łycho!... serce mlije...
Poletiła, zostriłasia,
Pyta— czy ne maje
Moko Iwana czorniawoko?—

A ti — my ne znajem. —
I zwyczajno, jak Moskali,
Śmijutcia, żartujuť:
— Aj, da baba! aj, da naszi!
Kawo nie nadujuť! —
Podywyłaś Kateryna:
— I wy, baczu, ludy!
Ne płacz, synu — moje łycho!
Szczo bude, toj bude!
Pidu dalsze — bilsz chodyła,
A może j zostrinu,
Oddam tebe, mij hołube,
A sama zahynu. —

Rewe, stohne chwurtowyna,
Kotyť, werne polem;
Stojiť Katria sered pola,
Dała słozam wolu.
Utomyłaś zaweriucha,
De-de pozichaje:
Szcze b płakała Kateryna,
Ta słoz bilsz ne maje...
Podywyłaś na dytynu —

Umyte słozoju,
Czerwonije, jak kwitoczka
Wranci pid rosoju....
Uśmichnułaś Kateryna,
Tiażko uśmicknułaś,
Koło sercia, jak hadyna
Czorna powernułaś;
Krukom, mowczky, podywyłaś —
Baczyt — lis czornije,
A pid lisom, kraj doroky,
Zyboń kuriń mrije.
— Chodim, synu! smerkajetcia,
Koły pustiat w chatu,
A ne pustiat — toj na dwori
Budem noczuwaty;
Pid chatoju zanoczujem,
Synee mij, Iwane!
Deż ty budesz noczuwaty,
Jak mene ne stane?....
Z sobakamy, mij synoczku!
Kochajsia na dwori —
Sobaky zli — pokusajut,
Ta ne zapoworiat,

Ne roskażut, smijuczysia....
Z psamy jisty j pyty!
Bidna moja holoweńka!
Szczo meni robyty!....

IV.

Rewe, swyszcze zawerucha,
Polisu zawyło,
Jak te more, bite pole
Snihom pokotyłos.
Wyjszow z chaty karbiwnyczyj,
Szczob lis ohladity,
Ta de tobi! Take łycho,
Szczo ne wydno j swita.
— Ehe, baczu! jaka ſzuka!
Czur ze jomu z lisom,
Pity w chatu.... Szczo tam take?....
Ot jich do stobisa!
Nedobra jich roznosyła,
Mow sprawdi za diłom!

Nyczypore! dywyś łyszeń,
Jaki pobilili! —
— Szczo? Moskali? — De Moskali? —
— Szczo ty! Schamenysia! —
— De Moskali - lebedyky? . . . —
— Ta on podywysia. —
Poletiła Kateryna
I ne odiakłasia.
— Mabuť dobre Moskowszczyna
W tiamku jij dałasia!
Bo u noczi tilko j znaje
Szczo Moskala kłycze. —
Czerez peńky, zametamy
Letyť, ledwe dysze,
Bosa stała sered szlachu,
Utertaś rukawamy,
A Moskali jij nazustricz,
Jak odyn, werchamy.
— Łycho moje, dole moja! —
Do jich koły błane —
Po peredu starszyj ide.
— Lubyj mij Iwane!
Serce moje kochaneje!

Deź ty tak barywsia! —
Ta do joho, za stremena, —
A win podywywsia,
Ta szporamy konia w boky.
— Czoho ź utikajesz?
Chyba zabuw Katerynu?
Chyba ne piznajesz?
Podywysia, mij hołube!
Podywyś na mene —
Ja Katrusia twoja luba.
Na szczo rwesz stremena? —
A win konia pohaniaje,
Niby toj ne baczyt.
— Postrywaj źe, mij hołube!
Dywyś — ja ne płaczu;
Ty ne piznaw mene, Iwane!
Serce! podywysia,
Jej źe Bohu! ja Katrusia! —
— Dura, otwiaźisia!
Wozmitie procz bezumnuju. —
— Boźe mij!... Iwasiu!
I ty mene pokydajesz!
A tyź prysiahawsia! —

— Wozmitje procz! — Cztoż wy stali! —
— Koho? mene wziaty?....
Za szczoż, skoży, mij holube!
Komu chocz oddaty
Swoju Katriu, szczo do tebe
W sadoczok chodyła,
Swoju Katriu, szczo dla tebe
Syna porodyła?....
Mij bateczku, mij bratiku!
Chocz ty ne curajsia!
Najmyczkoju tobi stanu.....
Z druhoju kochajsia,....
Z citym switom.... ja zabudu,
Szczo kołyś kochałyś,
Szczo od tebe syna mała,
Pokrytkoju stała,....
Pokrytkoju.... jakyj sorom!
I za szczo ja hynu!....
Pokyń mene, zabud' mene,
Ta ne kydaj syna.
Ne pokynesz?... Serce moje,
Ne wtikaj od mene —
Ja wynesu tobi syna. —

Kynuła stremena,
Ta w chatynu, — wertajetcia,
Nese iomu syna;
Ne spowyta, zapłakana
Serdeszna dytyna.
— Oś-de wono, — podywysia!
Deź ty zachowawsia?
Utik.... nema!.... Syna, syna
Batko odcurawsia....
Boże ty mij!... Dytia moje!
De dinuś z toboju?...
Moskołyky! hołubczyky!
Woźmit za soboju,
Ne curajteś, łebedyky!
Wono syrotyna,
Woźmit joho, ta oddajte
Starszomu za syna,....
Woźmit ioho... Bo pokynu,
Jak batko pokynuw, —
Bodaj ioho ne kydała
Zychaja hodyna!...
Hrichom tebe na swit Bożyj
Maty porodyła —

Wyrostaj że, na śmich ludiam! —
Na szlach położyła.
— Ostawajsia szukat' batka,
A ja wże szukała.... —
Ta w lis, z szlachu, jak nawisna,
A dytia zostałoś,....
Płacze bidne! — A Moskalam
Bajduże — mynuły.
Wonoj dobre, ta na łycho
Lisnyczi poczuły....

Biha Katria bosa lisom,
Biha, ta hołosyt',
To proklyna swoho Iwana,
To płacze, to prosyt',
Wybihaje na wozlissia —
Krukom podywyłas',
Ta w jar... biżyt',... sered stawu
Mowczky opynyłaś'....
— Pryjmy, Boże! moju duszu.
A ty moje tiło. —
Szubowst' w wodu! Po pid łodom
Het' zaturkotiło....

Czornobrywa Kateryna
Najszła, szczo szukała, —
Dunuw witer po nad stawom —
I słidu ne stało.
To ne witer, to ne bujnyj,
Szczo duba łamaje, —
To ne łycho, to ne tiażke,
Szczo maty wmiraje,
Ne syroty mali dity,
Szczo neńku schowaty —
Jim zostałaś dobra sława,
Mohyła zostałaś,
Zasmijuttcia złiji ludy
Małij syrotyni:
Wylje słozy na mohyłu —
Serdeńko spoczyne....
A tomu, tomu na switi,
Szczo iomu zostałoś,
Koho baćko i ne baczyw,
Maty odcurałaś?....
Szczo zostałoś.....?
Czto z nym zahoworyt?...
Ni rodyny, ni chatyny, —

Szlachy, pisky, bore . . .
Pańske łyczko, czorni browy
Na szczo? — Szczob piznaty! . . .
Zmalowała, ne schowała —
Bodaj połymiały! . . .

V.

Iszow Kobzaŕ do Kyjewa,
Ta siw spoczywaty;
Torbynkamy obwiszanyi,
Joko prowoźatyi,
Małe dytia, bila ioko
Na sonci kunjaje,
A tym czasom, staryj Kobzaŕ
Isusa spiwaje.
Chto jdė, jde — ne mynaje,
To bublyk, to hroszi;
Chto staromu, — a diwczata
Szaźok michonoszi.
Zadywlatcia czornobrywi —
— I bose, i hołe!

Dała, każut, browyniata,
Ta ne dała doli!

Jide szlachom do Kyjewa
Berłyn szesternoju,
A w Berłyni hospodynia,
Z panom i simieju.
Opynywsia protyw Starciw,
Kuriawa łapaje, —
Pobih Iwaś, bo z wikonia
Rukoju machaje; ...
Daje hroszi Iwasewi,
Dywujetcia Pani,
A Pan hlanuw, ... odwernuwsia ...
Piznaw prepohanyj,
Piznaw tiji kari oczy,
Czorni browyniata,
Piznaw batko swoho syna ...
Ta ne choczé wziaty.
Pyta Pani — jak zowetcia?
— Iwaś. — Kakoj miłyj! — ...
Berłyn ruszyw, a Iwasia
Kuriawa pokryła.

Policzyły, szczo dostały,
Wstały siromacky,
Pomołyłyś na sebid sonciu
Piszły po nad szlachom.

TOPOLA.

P. S. PETROWSKOJ.

Po dibrowi witer wyje,
Hulaje po polu,
Kraj dorohy hne topolu
Do samoho dołu.—

Stan wysokyj, łyst szyrokyj
Na szczo zelenije?
Kruhom pole, jak te more
Szyroke, synije.
Czumak ide, podywytcia,
Taj hołowu schyłyt
Czaban wranci z sopiłkoju
Siade na mohyli,
Podywitcia — serce nyje:
Kruhom ni bytyny:—

Odna, odna, jak syrota
Na czużyni, hyne!

Czto ż wykochaw tonku, hnuczku
W stepu pohybaty?
Postrywajte — wse roskażu:
Słuchajte ż, diwczata!

Polubyła czornobrywa
Kozaka diwczyna.
Polubyła — ne spynyła:
Piszow — taj zahynuw....
Jak by znała, szczo pokyne —
Butob ne lubyła;
Jak by znała, szczo zahyne —
Butob ne pustyła;
Jak by znała — ne chodyłab
Pizno za wodoju,
Ne stojałab do piwnoczi
Z mytym pid werboju;
Jak by znała!...
I to tycho —
Po peredu znaty,

Szczo nam w świti zostrinetcia....
Ne znajte, diwczata!
Ne pytajte swoju dolu!...
Samo serce znaje
Koko lubyt́: nechaj wiane,
Poky zakopajut́, —
Bo nedowko, czornobrywi!
Kari oczyniata,
Bite łyczko czerwonije —
Nedowko, diwczata!
Do poludnia, taj zawiane,
Browy połyniajut́ —
Kochajtesia ź, lubitesia,
Jak serdeńko znaje.

Zaszczebecze sołowejko
W łuzi na kałyni,
Zaśpiwaje Kozaczeńko,
Chodia po dołyni, —
Śpiwa sobi, poky wyjde
Czornobrywa z chaty —
A win jiji zapytaje:
— Czy ne była maty? —

Stanut sobi, obijmutcia —
Spiwa sołowejko:
Posłuchajut, rozijdutcia,
Oboje radeńki....
Nichto toko ne pobaczyt,
Nichto ne spytaje:
— De ty buła, szczo robyła? —
Sama sobi znaje....
Lubyłasia, kochałasia,
A serdeńko mlito —
Wono czuło nedoleńku,
A skazat ne wmiło;
Neskazało — ostałasia,
Deń i nicz workuje,
Jak hołubka bez hołuba, —
A nichto ne czuje...

Ne szczebecze sołowejko
W łuzi nad wodoju,
Ne spiwaje czornobrywa,
Stoja pid werboju,
Ne spiwaje, — jak syrota,
Biłym switom nudyt:

Bez mylżoho batko, maty
Jak czużiji ludy,
Bez mylżoho sonce switytʹ —
Jak worohʹ smijetcia,
Bez mylżoho skriz mohyla, ...
A serdeńko bjetcia.

Mynuw i rik, mynuw druhyj —
Kozaka ne maje:
Sochne wona, jak kwitoczka;
Nichto ne pytaje:
— Czoho wjanesz, moja doniu? — ...
Maty ne spytała,
Za staroho, bahatoho
Nyszczeczkom jednała.
— Idy doniu, każe maty,
Ne wik diwuwaty!
Win bahatyj, odynokyj —
Budesz panówaty. —
— Ne choczu ja panówaty,
Ne pidy ja, mamo!
Rusznykamy, szczo prydbała,
Spusty mene w jamu;

Nechaj popy zaspiwajuť,
A drużky popłaczuť —
Łeksze meni w truni łeżať,
Jak joho pobaczyť. —

Ne słuchała stara maty,
Robyła szczo znała —
Wse baczyła czornobrywa,
Sochła i mowczała.
Piszła w noczi do worożky,
Szczob poworożyty —
Czy dowho jij na sim switi
Bez myłoho żyty?...
— Babuseńko, hołubońko,
Serce moje, neńko!
Skaży meni szczyru prawdu —
De myłyj - serdeńko?
Czy zyw - zdorow, czy win łubyť?
Czy zabuw - pokynuw?
Skażyż meni — de mij myłyj?
Kraj swita polynu!
Babuseńko, hołubońko!
Skaży, koły znajesz...

Bo wydaje mene maty
Za staroko zamiż.
Lubyt ioko, moja syza!
Serce ne nawczyty:
Piszła b że ja utopyłaś —
Żal duszu zhubyty....
Koly ne żyw czornobrywyj,
Zroby, moja ptaszko!
Szczob do domu ne wernułaś....
Tiażko meni, tiażko!
Tam staryj żde z starostamy...
Skażyż moju dolu. —
— Dobre, doniu! Spoczyń troszky, —
Skażu twoju dolu...
Sama kołyś diwówała —
Teje łycho znaju;
Mynułosia — nawczyłasia:
Ludiam pomohaju.
Twoju dolu, moja doniu!
Pozatorik znała,
Pozatorik i zillaczka
Dla toko prydbała. —
Piszła stara, mow katamoż,

Dostała z połyci.
— Oś na tobi sioko dywa.
Pidy do krynyci,
Poky piwni ne spiwały,
Umyjsia wodoju,
Wypyj troszky sioho zilla,
Wse tycho zakojit.
Wypiesz — bižy, jako mo̧ka;
Szczob tam ni kryczało.
Ne okłańsia, poky stanesz
Až tam, de proszczałaś.
Odpoczynesz; a jak stane
Misiać sered neba
Wypyj szcze raz; ne pryjide —
W trete wypyt treba.
Za perszyj raz, jak za toj rik,
Budesz ty takoju;
A za drukyj, sered stepu
Tupne kiń nokoju —
Koły żywyj Kozaczeńko,
To zaraz prybude....
A za tretij, moja doniu!
Ne pytaj szczo bude....

Ta szcze, czujesz, ne chrestysia —
Bo wse pide w wodu....
Teper' że jdy, podywysia
Na toriszniu wrodu. —

Wziała zilla, pokłonyłaś,
— Spasybi, babusiu! —
Wyjszła z chaty — czy jty, czy ni?...
Ni! wże ne wernusia! —
Piszła.... Wmyłaś, napytasia,
Pobiłła, taj stała,
Wdruhe, wtretje, ta mow sonna
W stepu zaspiwała:

„Pławaj, pławaj, łebedońko!
Po syniomu moriu —
Rosty, rosty, topoleńko!
Wse w horu, ta w horu,
Rosty tonka, ta wysoka,
Do samoi chmary, —
Spytaj Boha, czy diżdusia,
Czy ne diżdu pary?
Rosty, rosty, podywysia

Za synieje more—
Po tim boci — moja dola,
Po sim boci — hore.
Tam deś mylyj, czornobrywyj
Po polu kulaje,
A ja płaczu, lita traczu,
Joho wyhladaju.
Skaży iomu, moje serce!
Szczo śmijutcia ludy,
Skaży iomu, szczo zahynu,
Koły ne prybude!
Mene maty sama chocze
W zemlu zachowaty....
A chto ż jiji kołowońku
Bude dohladaty?
Chto dohlane, rospytaje,
Na starist pomoże!
Mamo moja!... dole moja!...
Boże mylyj, Boże!...

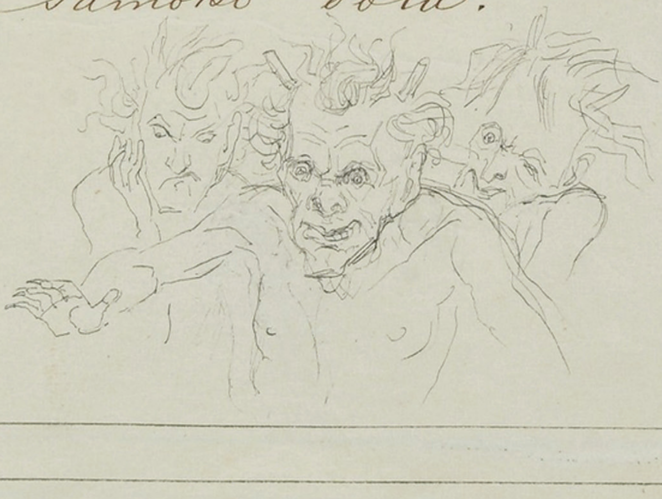
Podywysia, topoleńko!
Jak nema, zapłaczesz,
Do schid sońcia, ranisińko,

Szczob nichto ne baczyw....

Rosty ź, serce-topoleńko
Wse w horu, ta w horu;
Pławaj, pławaj, lebedońko!
Po syniomu moriu."

Taku pisniu czornobrywa
W stepu zaspiwała....
Zilla dywo narobyło —
Topoleju stała,
Ne wernułasia do domu,
Ne dizdała pory —
Tonka, tonka, ta wysoka,
Do samoi chmary.

Po dibrowi witer wyje,
Hulaje po polu,
Kraj dorohy hne topolu,
Do samoho dołu.

DUMKA.

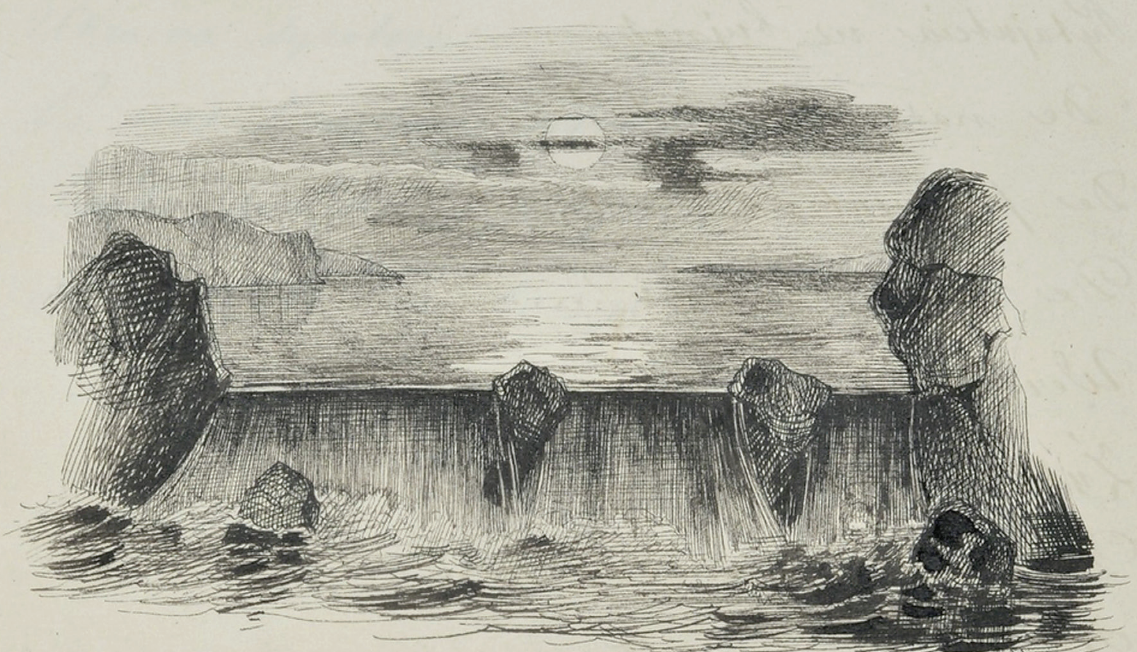

Na szczo meni czorni browy,
Na szczo kari oczy,
Na szczo lita molodiji,
Weseli, diwoczi!...

Lita moji molodiji
Marno propadajuť,
Oczy płaczuť, czorni browy
Od witru łynjajuť;
Serce wiane, nudyť switom,
Jak ptaszka bez woli—
Na szczoż meni krasa moja,
Koły nema doli!
Tiażko meni syrotoju
Na sim switi żyty—

Swoi ludy jak czużyi:
Ni z kym weselytyś.
Nema komu rospytaty —
Czoho płaczut' oczy?
Nema komu roskazaty —
Czoho serce choczé,
Czoho serce, jak hołubka,
Deń i nicz workuje; —
Nichto ioho ne pytaje,
Ne znaie, ne czuje.
Czużi ludy ne spytajut' —
Taj na szczo pytaty!....
Nechaj płacze syrotyna,
Nechaj lita tratyt'! —
Płacz że serce! płaczte oczy!
Poky ne zasnuty,
Hołosnisze, żałobnisze
Szczob witry poczuły,
Szczob ponesły, bujneseńki
Za synjeie more
Czorniawomu, zradływomu
Na luteje hore.

DO OSNOWIANENKA.

Bjut́ porohy, misiać schodyt́,
Jak i persze schodyw —
Nema Siczi, propaw i toj,
Chto wsim werchowodyw;
Nema Siczi — oczerety
U Dnipra pytajut́:
"Deto naszi dity dilyś?
De wony hulajut́?"
Czajka skihlyt́, litajuczy,
Mow za ditmy płacze,
Sonce hrije, witer wije
Na stepi kozaczij.
Na tij stepi skriz mohyly
Stojat́, ta sumujut́ —

Pytajutcia u bijnoko:
„De naszy panujut'?
De panujut', benketujut'?
De wy zabarylyś?....
Wernitesia! — Dywitesia,
Żyta pochylylyś,
De paslysia waszy koni,
De tyrsa szumita,
De krow Lacha, Tataryna
Morem czerwonita —
Wernitesia!" —

Newernutcia!
Zakrato, — skazato
Synie more, — newernutcia:
Nawiki propaty! —
Prawda synie, prawda more!
Takaja jich dola:
Newernutcia spodiwani,
Newernetcia wola,
Newernetcia kozaczestwo,
Ne wstanut' Hetmani,
Ne pokryjut Ukrainu
Czerwoni żupani!

Ukraina syrotoju
Po nad Dniprom płacze:
Tiażko, ważko syrotyni,
A ni chto ne baczyt́....

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Sława ne połaże:
Ne połaże, a roskaże,
Szczo dijałoś w switi,
Czyja prawda, czyja krywda
I czyji my dity. —
Nasz zawziatyj Hołowatyj
Ne wmre, ne zahyne:
Ot de, ludy, nasza sława,
Sława Ukrainy, —
Bez zołota, bez kaminiu,
Bez chytroi mowy,
A hołosna, ta prawdywa,

Jak Hospoda słowo.... —
Czy tak, batku - Otamane?
Czy prawdu spiwaju? —
Eh! Jakbyło... Ta szczoj kazat! —
Żebety ne znaju.

. . . .

. . . .

— Ne potwaj! — Może skażesz —
Ta szczo z toko bude?
Nasmijutcia na psałom toj,
Szczo wylju słozamy,
Nasmijutcia!... Tiażko, batku!

. . . .

Poborowsiab,
Jak by małoś syły;
Zaspiwaw by — buw kołosok, —
Ta pozyczky zzity...

Ottake to tycho tiażke
Batku ty mij, druże!
Błużu w snihach, ta sam sobi:
"Oj ne szumy łuże!"
Ne wtnu bilsze — aty, batku!

Jak sam zdorow znajesz,
Tebe ludy poważajut,
Dobryj hołos majesz —
Spiwaj że jim mij hołube!
Pro Sicz, pro mohyły —
Koły jaku nasypały,
Koho położyły,
Pro starynu, pro te dywo,
Szczo buło, mynuło:
Utny, batku! szczob nechotia
Na weś swit poczuły,
Szczo dijałoś w Ukraini,
Za szczo pohybała,
Za szczo sława kozaćkaja
Na wsim switi stała. —

. . . .

. . . .

Utny, batku! orłe syzyj!
Neckaj ja zapłaczu,
Neckaj swoju Ukrainu
Ja szcze raz pobaczu,
Neckaj szcze raz posłuchaju,
Jak te more hraje,

Jak diwczyna pid werboju
Hrycia zaspiwaje;
Nechaj szcze raz usmichnetcia
Serce na czużyni,
Poky laże w czużu zemlu,
W czużyj domowyni.

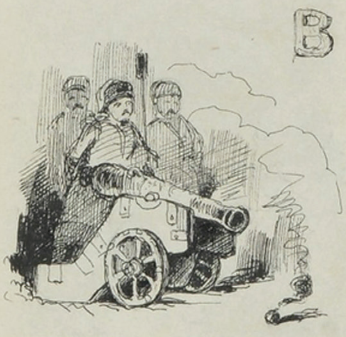

İWAN PİDKOWA.

W. İ. SZTERNBERHOWİ.

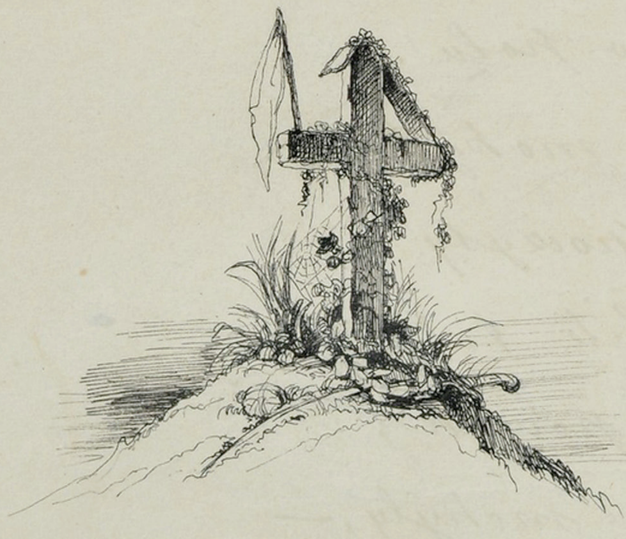
1.

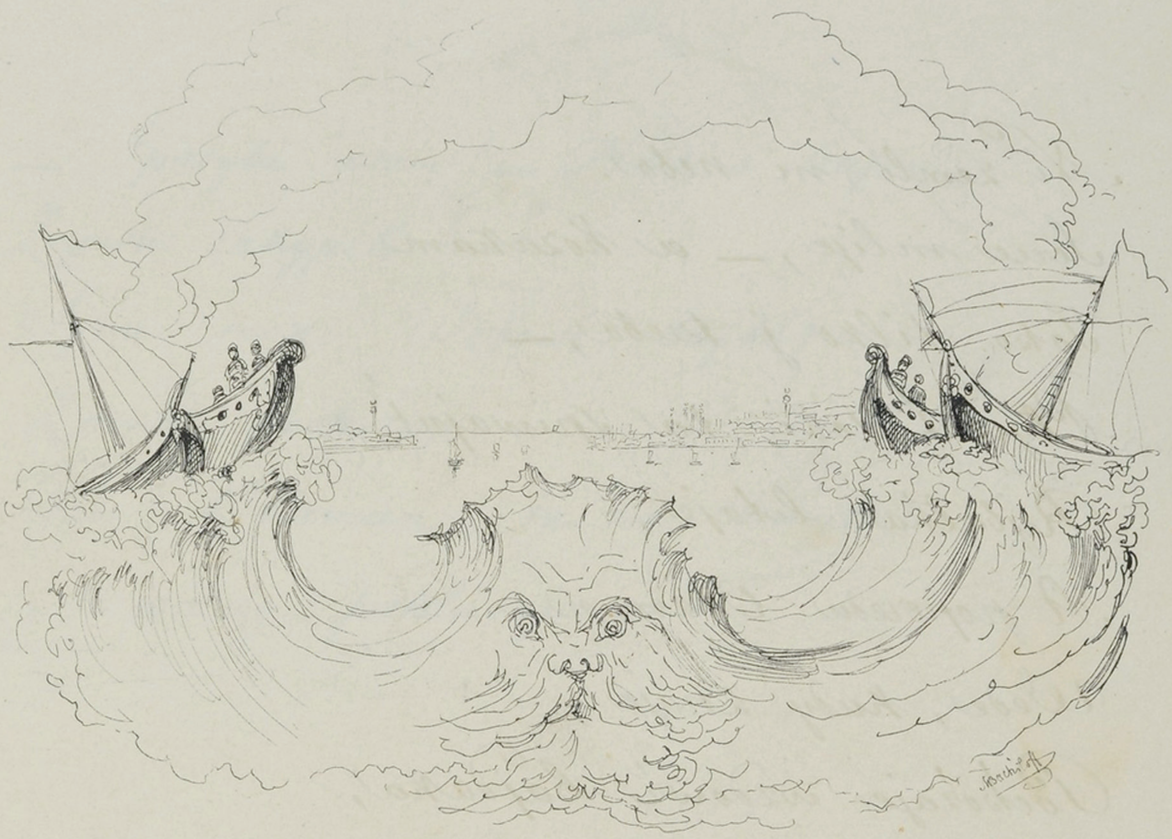

Buło kołyś w Ukraini, —
Rewiły harmaty;
Buło kołyś — Zaporożci
Wmiły panowaty;
Panowaty, dobuwaty
I sławu, i wolu —
Mynułosia — ostałysia
Mohyły po polu.
Wysokiji ti mohyły,
De łahło spoczyty
Kozackeje biłe tiło,
W kytajku powyte;
Wysokiji ti mohyły, —
Czornijuť, jak hory,

Ta pro wolu nyszkom w poli
Z witramy howoriat;
Swidok sławy, didiwszczyny
Z witrom rozmowlaje,
A wnuk kosu nese w rosu,
Za nymy spiwaje.

Buło kołyś w Ukraini —
Łycho tanciowało,
Żurba w szynku med, horiłku
Postawcem kružała,
Buło dobre kołyś żyty
Na tij Ukraini —
A zhadajmo, może serce
Chocz troszky spoczyne.

11.

Czorna chmara z za Łymanu,
Nebo sonce kryje,
Synie more zwiriukoju
To stokne, to wyje,
Dnipra hyrło zatopyło.....
— A nute, chłopjata,
Na bajdaky! More hraje—
Chodim pohulaty!—

Wysypały Zaporożci;
Łyman czowny wkryły.
"Hraj że more!" zaspiwały.
Zapinyłyś chwyli,
Krukom chwyli, jak ti hory,—

Ni zemli, ni neba.
Serce mlije, — a kozakam
Toko tilko j treba, —
Pływut' sobi, ta spiwajut';
Rybatka litaje,
A poperedu Otaman
Wede, kudy znaje;
Pochożaje wzdowż bajdaka,
Hasne lulka w roti;
Pohladaje siudy-tudy —
De to but' roboti?
Zakrutywszy czorni usy,
Za ucho czuprynu,
Pidniaw szapku — czowny stały.

— Nechaj woroh hyne!
Ne w Synopu, Otamany,
Panowe-mołodci!
A w Carhrad do Sułtana
Pojidemo w hosti. —

— Dobre, batku-Otamane! —
Krukom zarewiło.

— Spasybi wam! — Nadiw szapku.
Znowu zakypiło
Synie more. Wzdowż bajdaka
Znowu pochożaje
Pan Otaman, ta na chwylu
Mowczky pohladaje.

TARASOWA NİCZ.

P. İ. MARTOSEWİ.

Na rosputti Kobzaŕ sydyt́,
Ta na kobzi hraje,
Krukom chłopci, ta diwczata,
Jak mak rosćwitaje.
Hraje kobzaŕ, pryspiwuje,
Wymowla słowamy,
Jak Moskali, Orda, Lachy
Byłyś z Kozakamy.
Jak zbirałasia hromada
W nedileńku wranci,
Jak chowały Kozaczeńka
W zelenim bajraci, —
Hraje Kobzaŕ, pryspiwuje,
Aż łycho smijetcia.....

Buła kołyś Hetmanszczyna —
Ta wże ne wernetcia!....

"Wstaje chmara z za Lymanu,
A druhaja z pola:
Zażuryłaś Ukraina —
Taka jiji dola!
Zażuryłaś, zapłakała,
Jak mała dytyna —
Nichto jiji ne ratuje!
Kozaczestwo hyne,
Hyne sława, baćkiwszczyna,
Nemaje de dityś,.....
Wyrostajut nechreszczeni
Kozackiji dity,
Kochajutcia ne winczani,
Bez popa chowajut,
Zaprodana żydam wira,
W cerkwu ne puskajut!....
Jak ta halicz pole kryje,
Lachy nalitajut,
Nalitajut — ne ma komu
Poradońky daty.

Obizwawsia Natywajko —
Nestało krawczyny!....
Obizwawś Kozak Pawluka, —
Za neju połynuw.
Obizwawś Taras Triasyło
Hirkymy słozamy:
"Bidna moja Ukraina
Stoptana Lachamy!"

. . . .

. . . .

Ukraino, Ukraino!
Neńko moja, neńko!
Jak zhadaju tebe, — kraju!
Zapłacze serdeńko....
De podiłoś Kozaczestwo,
Czerwoni Żupani?
De podiłoś dola — wola,
Bunczuky, Hetmani?
De podiłosia? — zhoriło?
A czy zatopyło
Synie more twoji hory,
Wysoky mohyły?....
Mowczat hory, hraje more,

Mohyły samujut,
A nad ditmy kozackimy
Moskali panujut. —

Hraj że more, mowczyt hory,
Hulaj bujnyj polem —
Płaczte dity kozackyi!
Taka wasza dola! . . . . —

Obizwawś Taras Triasyło
Wiru ratowaty,
Obizwawsia Oreł syzyj —
Taj daw Lacham znaty!
Obizwawsia Pan Triasyło:
— A hodi żurytcia!
A chodim łysz, panybraty!
Z Polakamy bytcia! —

Wże ne try dni, ne try noczy
Bietcia ~~pan~~ nasz Triasyło —
Od Lymana do Trubeżu
Trupom pole kryłoś . . . .

Iznemiksia Kozaczeńko,
Tiażko zażuryvsia.....
A pohanyj Koneć-Polskyj
Duże zweselywsia:
Zibraw Szlachtu wsiu do kupy,
Taj nu czastowaty.
Zibraw Taras Kozaczeń~~kiw~~stwo
Porady prochaty:
— Otamany-towaryszczi,
Braty moji, dity!
Dajte meni poradońku, —
Szczo budem robyty?....
Benketujut' woraży Lacky
Nasze bezhołowia!...
— Nechaj sobi benketujut',
Nechaj na zdorowia!
Nechaj sobi benketujut',
Poky sonce zajde —
A nicz-maty poradu dast',
Kozak Lacha znajde. —

Lahło sonce za horoju,
Zirky zasijaly, —

A kozaky, jak ta chmara,
Lackiw obstupaty.
Jak staw misiac sered neba,
Rewnuła harmata:
Prokynutyś Laszky-panky —
Nikudy wtikaty!
Prokynutyś Laszky-panky,
Taj ne powstawaty:
Zijszło sonce — Laszky-panky
Pokotom leżaty.

Czerwonoju kadiukoju
Nese Alta wisty,
Szczob letiły kriuky z pola
Laszkiw-pankiw jisty. —
Naletiły czorni kriuky
Laszeńkiw budyty... —
Zibratosia kozaczestwo
Bohu pomołytyś'...
Zakriakały czorni kriuky,
Wyjmajuczy oczy, —
Zaspiwały Kozaczeńky

Pisniu tyi noczi, —
Tyi noczi krowawoji,
Szczo sławoju stała
Tarasowi, kozaczestwu,
Lachiw szczo pryspała. —

Nad riczkoju w czystym poli
Mohyła czornije:
De krow tekła kozaczaja,
Trawa zelenije.
Sydyt́ kriaczok na mohyli,
Ta z hołodu kriacze —
Zhada kozak Hetmanszczynu,
Zhada — taj zapłacze:

Buło kołyś panówaty —
Ta bilsze j ne budem!....
Tiji sławy kozaczoji
Powik ne zabudem!....,

Umowk kobzaŕ sumujuczy —
Szczoś ruky ne hrajut!....
Krukom chłopci, ta diwczata

Slizońky wtirajut.....

Piszow kobzar po ulyci—
Z żurby jak zatraje!
Krutom chłopci nawprysiadky,
A win wymowlaje:

"Nechaj bude ottakyczky!
Sydit', dity, w zapiczku,"....
A ja, z zurby, ta do Szynku,
A tam najdu swoju żinku,
Najdu żinku, poczastuju,
Z worożeńkiw pokepkuju.

HAJDAMAKI

POEMA

T. SZEWCZENKA

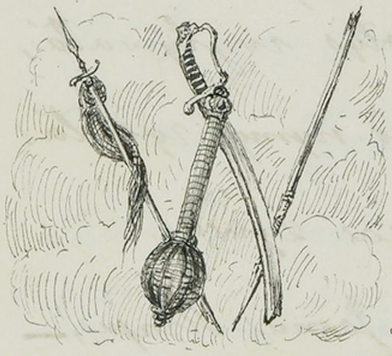
1841.

WASYLU IWANOWYCZU

HRYHOROWYCZU.

NA PAMIAT 22 APRILA 1838 ROKU.

Wse jde, wse minaje, i kraju nemaje,
Kudyż wono diłoś? Widkiła wziałoś!
J dureń, i mudryj niczoho ne znaje.
Żywe... umiraje.... odno zacwiło
A duże zawiało, nawiki zawiało....
J łystia pożowkłe witry rozneśły.
A sonezko wstane, jak persze wstawało,
J zori czerwoni, jak persze płyły—
Popływut, i potim i ty biłołycyj
Po syniomu nebu wyjdesz pohulat,
Wyjdesz podywytcia, w żołobok, krynyciu
J w more bez-kraje, i budesz sijat,
Jak nad Wawyłonom, nad ioho sadamy
J nad tym szczo bude z naszymy synamy;

Ty wiernyj bez kraju!.... lublu rozmowlat́,
Jak z bratom, z sestroju, rozmowlat́ z toboju.
Spiwat́ tobi dumu, szczo tyž naszeptaw.
Poraj meni szcze raz, de dityś z žurboju?
Ja ne odynokyj, ja ne syrota,
Jeśt u mene dity, ta de jich podity?
Zachowat́ z soboju? — hrich, dusza žywa,
A može jij lehsze bude na tim switi,
Jak chto proczytaje ti slezy — słowa....
Szczo tak wona szczyro kołyś wytywała,
Szczo tak wona nyszkom nad nymy rydała.
Ni, ne zachowaju, bo dusza žywa.
Jak nebo błakitne nema jomu kraju, —
Tak duszi poczynu i kraju nemaje,
A de wona bude? chymerni słowa!!
Zhadaj že chto nebud́ jiji na sim switi,
Bezsławnomu tiažko sej swit pokydat́.
Zhadajte diwczata, — wam treba zhadat́!
Wona was lubyła, rožewiji kwity,
I pro waszu dolu lubyła spiwat́.
Poky sonce wstane spoczywajte dity,
A ja pomirkyju watažka de wziat́.

Syny moji Hajdamaki!
Swit szyrokyj, wola,
Idit syny, pohulajte
Poszukajte doli.
Syny moji ne welyki
Ne rozumni dity,
Chto was Szczyro bez materi
Prywitaje w switi??
Syny moji! orły moji!
Letit w Ukrainu,
Chocz i łycho zostrinetcia
Tak ne na czużyni.
Tam najdetcia dusza szczyra, —
Nedast potybaty;
A tut... a tut... tiażko dity!
Koły pustiat w chatu,
To zostriwszy naśmijutcia;
Taki baczte ludy,
Wse piśmenni, drukowani
Sonce nawit sudiat.
"Newidtyla, każe, schodyt,
"Ta ne tak i switył,
"Ottak, każe, buło b treba...."

Szczo majesz robyty?
Treba słuchat', możej sprawdi
Netak sonce schodyt,
Jak piśmenni naczytały...
Rozumni taj ludi.
A szczo ż na was wony skażut'?
Znaju waszu sławu!
Pokłuzujut', pokepkujut',
Taj kynut' pid ławu.
Nechaj, skażut', spoczywajut',
Poky batko wstane,
Ta roskaże po naszomu
Pro swoji Hetmany.
A to dureń roskazuje
Mertwymy słowamy;
Ta jakotoś to Jaremu
Wede pered namy
U postołach. Dureń! dureń!
Byly, a ne wczyly.
Od Kozastwa, od Hetmaństwa
Wysoki mohyly
Bilsz niczoho ne zostałoś,
Taj ti rozrywajut'.

A win chocze szczob słuchały
Jak starci spiwajut.
Dormą pracia pane-brate:
Koły choczesz hroszej
Ta szcze j sławy-toho dywa,
Spiwaj pro Matrioszu,
Pro Paraszu – radość naszu,
Sułtan, parket, szpory,
Ot de sława!!! a to spiwa:
Hraje synie more,
A sam płacze, za toboju
I twoja hromada
U siriakach!... prawda mudri!
Spasybi za radu –
Tepłyj kożuch, tilko szkoda
Ne na mene szytyj,
A rozumne wasze słowo
Brechnoju pidbyte.
Wybaczajte.... kryczyt sobi
Ja słuchat ne budu,
Tai do sebe ne poklyczu,
Wy rozumni ludy –
A ja dureń, odyn sobi

U mojij chatyni,
Zaspiwaju, zarydaju;
Jak mała dytyna.
Zaspiwaju, — more hraje,
Wìter powiwaje,
Step czornije i mohyła
Z witrom rozmowlaje.
Zaspiwajue, — rozwernułas
Wysoka mohyła,
Aż do moria Zaporożci
Step szyrokyj kryły.
Otamany na woronych
Pered bunczukamy
Wyhrawajut..... a porohy
Meż oczeretamy
Rewut́, stohnut́, rozserdyłyś́ —
Szczoś́ straszne śpiwajut́.
Postuchaju, pożuriusia,
U starych spytaju,
Czoho batki sumujete?
"Ne weseło, synu!
"Dnipro na nas rozserdywsia,
"Płacze Ukraina...!"

I ja płaczu, — a tym czasom
Pysznymy riadamy
Wystupajut' otamany,
Sotnyky z panamy, —
I Hetmany; — wsi w zołoti
U moju chatynu
Pryjszły, siły koło mene,
I pro Ukrainu
Rozmowlajut, rozskazujut'
Jak Sicz budowały,
Jak kozaky na bajdakach
Porohy mynały;
Jak hulały po syniomu,
Hriłysia w Skutari,
Ta jak, łulki zakuryw szy
W Polszczi na pożari,
W Ukrainu wertałysia;
Jak benketowały:
"Hraj kobzariu, łyj szynkariu!"
Kozaky hukały:
Szynkar' znaje natywaje,
I neschamianetcia;
Kobzar' wszkwaryw, a kozaky

Aż Chortycia hnetsia,
Metełycii ta Hopaka
Hurtom otdyrajut;
Kuchol chodyt perechodyt,
Tak i wysychaje.
Hulaj pane, bez żupana,
Hulaj witre polem.
Hraj Kobzariu, łyj szynkariu,
Poky wstane dola.
Wziawszyś w boky na wprysiadky
Paróbky z didamy:
"Ottak dity! dobre dity!
Budete panamy."
Otamany na benketi
Nenacze na radi,
Pochożajut, rozmowlajut;
Welmożna hromada —
Newterpiła, udaryła
Starymy nohamy.
A ja dywluś — pokładaju
Smijusia słozamy,
Dywlusia, smijusia, dribni utyraju; —
Ja neodynokyj — je z kim w switi żyt,

U mojij chatyni, jak w stepu bezkraim
Kozastwo bulaje; bajrak homonyt;
U mojij chatyni synie more hraje,
Mohyła sumuje, Topola szumyt,
Tychesenko Hrycia diwczyna spiwaje.
Ja neodynokyj, je z kim wik dożyt.
Ot de moje dobro, hroszi,
Ot de moje sława,
A za radu spasybi wam —
Za radu łukawu.
Bude z mene poky żywu,
I mertwoho słowa,
Szczob wylywat żurbu — słozy.
Buwajte zdorowi.
Pidu synim wyprowożat
W daleku dorohu.
Nechaj idut — može najdut
Kozaka staroho,
Szczo prywita mojich ditok
Starymy słozamy;
Bude z mene. Skażu szcze raz
Pan ja nad panamy.

Ottak sydia kinci-stoła
Mirkuju, badaju,
Kotko prosyt? Chto powede?
Nadwori switaje,
Pokas misiac, horyt sonce,
Hajdamaky wstały;
Pomołytyś, odiahłysia,
Krukom mene stały.
Sumno, sumno, jak syroty
Mowczky pochiłytyś.
"Błahosłowy, kazut, batku,
"Poky majem sylu;
"Błahosłowy szukat dolu
"Na szyrokim switi."—
—" Postrywajte.... swit ne chata,
"A wy mali dity
"Ne rozumni. Chto watažkom
"Pide pered wamy?
"Chto prowede? Łycho dity,
"Łycho meni z wamy!
"Wykochaw was, wypodówaw,
"Wyrosły czymali,
"Jdete w ludy,— a tam teper

"Wże pismenno stało;
"Wybaczajte szczo ne wywczyw, —
"Boj mene, chocz byty —
"Dobre byty, — a bahato
"De czomu nawczyty!! —
"Tma, mna, znaju, — aoksiji
"Newtnu taki j dosi.
"Szczoż wam skażut? Chodim syni,
"Chodimo poprosym.
"Jest u mene szczyryj batko,
"[Ridnoko nemaje]
"Dast win meni radu z wamy,
"Bo sam zdorow znaje,
"Jak to tiażko błukat w switi
"Syroti bez roda;
"A do toko dusza szczyra,
"Kozaćkoho rodu;
"Ne odcuraws toho słowa
"Szczo maty spiwała,
"Jak małoho powywała,
"Z małym rozmowlała;
"Neodcuraws toho słowa
"Szczo pro Ukrainu

"Slipyj Starec, sumujuczy,
"Spiwaje pid tynom.
"Lubyt' jiji, dumu prawdy,
"Kozaćkuju sławu,
"Lubyt' jiji, — chodim syny
"Na radu łaskawu.
"Jak by ne win spitkaw mene
"Pry łychij hodyni,
"Dawnob dosi zachowały
"W snihu na czużyni,
"Zachowałyb, taj skazały, —
"Tak jakeś ledaszczo....
"Tiażko, ważko żydyt' switom,
"Neznajuczy za szczo.
"Mynołosia — szczob ne smyłoś:
"Chodimo chłopiata,
"Koły meni na czużyni
"Ne daw pohybaty,
"Toj was pryjme, prywitaje
"Jak swoju dytynu.
"A od joho — pomoływszyś —
"Hajda w Ukrainu!" —

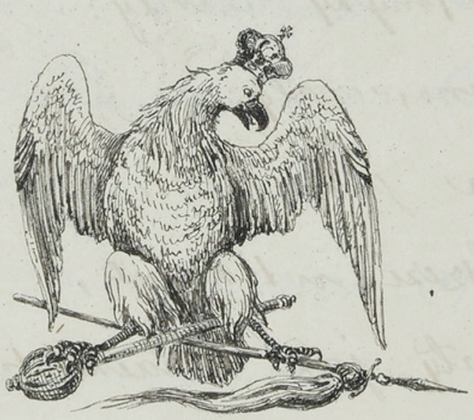
Dobry-deń że tatu w chatu,
Na twojim poroku,
Błahosłowy mojich ditok
W daleku doroku.

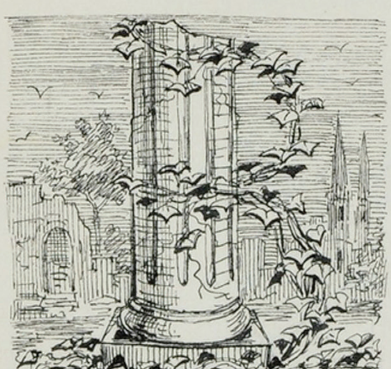

Peterburh.

7 Aprila, – 1841 Roku.

INTRODUKCIA.

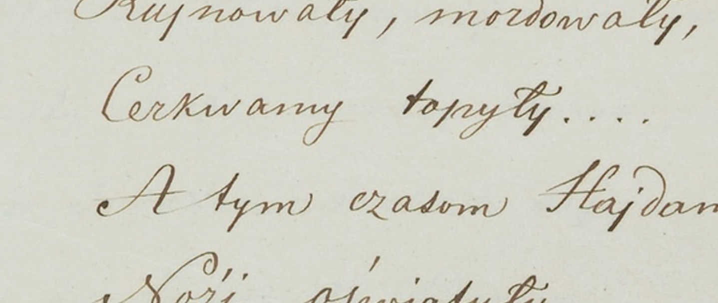

uła kołyś Szlachetczyna,
Welmożnaja pani:
Miriałasia z Moskalamy,
Z Ordoju, z Sułtanom,
Z Nimotoju.... buło kołyś....
Ta szczo ne mynaje?
Buło, Szlachta znaj czwanytcia,
Deń i nicz hulaje, —
Ta Korolem kowerzuje, —
Nekażu Stepanom,

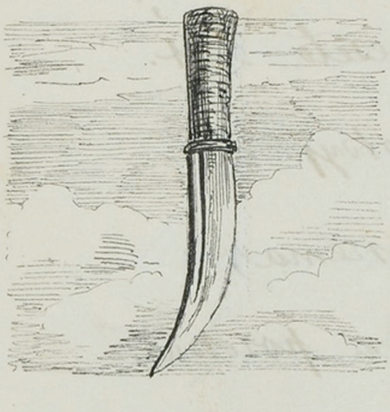
Abo Janom Sobieskim, —
Ti dwa ne zwyczajni, —
A inszymy!.... neboraky
Mowczky panówaty.
Sejmy, Sejmyky rewity:
Sósidy mowczaty,
Dywitysia jak Koroli
Iz Polszczi wtikajut,
Ta słuchoty jak Szlachetstwo
Nawisne bukaje.
"Niepozwalam! niepozwalam!"
Szlachta repetuje,
A Magnaty palat chaty,
Szabelky kartujut.
Dowho take robyłosia,
Poky ne w Warszawi
Zapanowaw nad Lachamy
Poniatowski żwawyj.
Zapanowaw — taj dumaw Szlachtu
Pryborkat troszky.... nezumiw —
Chotiw dobra, jak ditiam maty,
A może j szcze czoho chotiw:
Jedyne słowo Niepozwalam —

Chotiw u Szlachty odibrat́,
A potim...... Polszcza zapałała,
Szlachta skazyłasia.... kryczat́
"Słowo honoru! darma praca!
"Pohaneć, najmyt Moskala!"
Na kwałt Puławskoho i Paca
Wstaje szlachetskaja zemla,
I razom sto Konfederacyj (1).
Rozbrełyś Konfederaty
Po Polszczi, Wołyni,
Po Litwi, po Mołdawanach
I po Ukrajni;
Rozbrełysia, taj zabuły
Wolu ratówaty;
Połygałysia z Żydamy,
Taj nu rujnowaty.
Rujnowaty, mordówaty,
Cerkwamy topyty....
A tym czasom Hajdamaki
Noży oświatyły.

HALAJDA.

aremo! herszt-tu! Chamiw synu!

"Pidy kobylu prywedy,

"Podaj patynky hospodyni,

"Ta prynesy meni wody;

"Wymety chatu, wnesy drowa,

"Posyp Indykam, husiam daj,

"Pidy do tocku, do korowy,

"Ta szwydcze Chame!... postrywaj!

"Pidesz, uporawszyś, no Wilszanu, (2)

"Jmosti treba;... ne baryś."

Piszow Jarema pochiływś.

Ottak w ranci Żyd pohanyj
Nad Kozakom koweryzówaw.
Jarema hnuwsia, bo neznaw,
Neznaw Syromacha szczo wyrosły kryła,
Szczo neba dostane, koły połetyt;
Neznaw, nahynawsia.... o Boże mij mytyj!
Tiażko żyt na switi.... a choczetcia żyt.
Chocetcia dywytcia jak sonce sijaje,
Chocetcia posłuchat jak more zahraje,
Jak ptaszka szczebecze, bajrak homonyt,
Abo czornobrywa w haju zaspiwaje,—
O Boże mij mytyj! jak weseło żyt.
Syrota Jarema, syrota ubohyj.
Ni sestry, ni brata, nikoho nema,
Popychacz Żydiwskyj, wyris u porohu,
A ne klane dolu, ludej ne zajma.
Taj zaszczo jich łajat? Chyba wony znajut,
Koho treba hładyt, koho katowat:
Nechaj benketujut..... u jich dola dbaje,
A syroti treba samomu prydbat.
Traplaetcia czasom tychenko zapłacze,

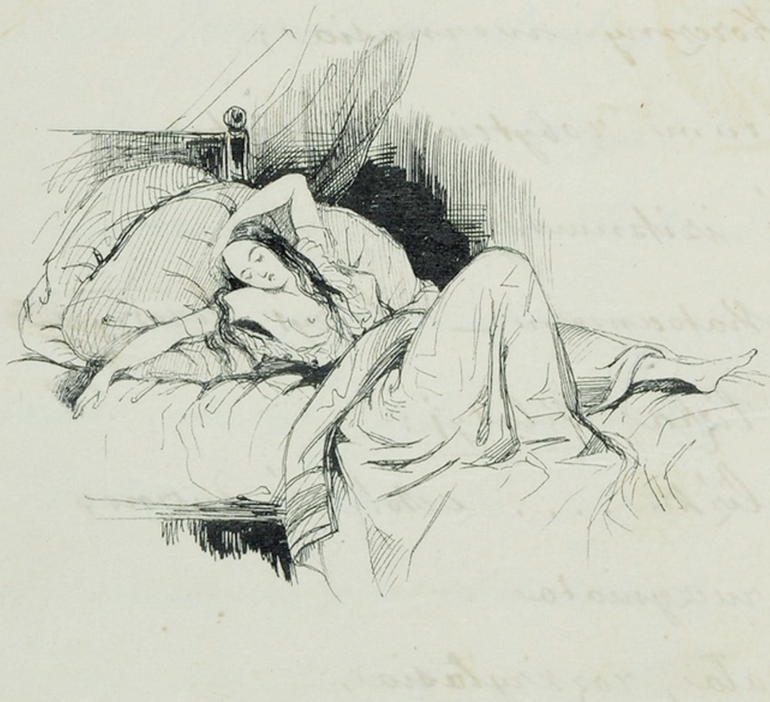
Taj to ne odtoho szczo serce bolyt.
Szczo nebud' zhadaje, abo szczo pobaczyt...
Taj znowu do praci: ottak treba żyt.
Naszczo bat'ko, zołoty, wysoki pałaty,
Koły nema sercia, z serciem rozmowlat'.
Syrota Jarema, syrota bahatyj...
Boże z kim zapłakat', je z kim zaspiwat';
Jest' karyji oczi
Jak zirońki sjajat',
Bili ruczynjata,
Mlijut', obnimajut'.
Jest' serce jedyne,
Serdeńko diwocze,
Szczo płacze, śmijetcia
Jak win toho chocze.
Ottakyj to mij Jarema
Syrota bahatyj.
Takym i ja kołyś to buw...
Mynoło diwczata.
Mynułosia, rozijsztosia,
I slidu ne stało—
Serce mlije, jak zhadaju,
Czomu ne ostałoś?

Czomu ne ostałoś, czomu ne wytało,
Łeksze bułob słozy, żurbu wytywat́.
Ludy odibraty, bo jim buło mało—
"Naszczo jomu dola?"— treba zakopat́.
Win i tak bahatyj"... bahatyj na łaty,
Ta na dribni słozy.... bodaj ne wtyrat́.
Dole moje, dole! de tebe szukat́?
Wernysia do mene, do mojei chaty,—
Abo chocz prysnysia.... nechoczetcia spat́.

Wybaczajte ludy dobri!
Może ne do ladu,
Ta proklate łycho—złydni
Komu ne zawadyt́.
Może szcze raz zostrinemoś,
Poky szkandybaju?
Za Jaremoju po switu
A może.... j ne znaju
Łycho ludy, wsiudy łycho—
Nikde prytornutcia.
Kudy koże chilyt́ dola,
Tudy j treba hnutcia.
Hnutcia mowczky, uśmichatcia,
Szczob ludy ne znaty

Szczo na serci zachowano,
Szczob ne prywitały.....
Bo jich łaska... nechaj snyteia,
Tomu w koho dola;
A syroti szczob nesnytaś —
Nesnytaś nikoły.
Tiażko, nudno rozrazuwat,
A mowczat ne wmiju....
Wyływajsiaź słowo, słozy —
Soneczko nekrije.
Newysuszyt, — podiłusia
Mojimy słozamy,
Tane z bratom, ne z sestroju...
Z nimymy stinamy,
Naczużyni; — a poky szczo,
Do Korczmy wernusia;
Szczo tam robyteia: Żydinka
Drożyt izitnuwszyś —
Nad kałancem — liczyt hroszy —
Koło liżka kłatyi:
A na liżku.... ocho! aż duszno,
Bili ruczyniata
Rozkydała, rozkryłasia,

Jak kwitoczka w haju
Czerwonije .... a pazucka,
Pazuchy nemaje —
Rozirwana... mabut' duszno
Na peryni spaty,
Odynokij, mołodenkij
Ni z kim rozmowlaty,
Odna szepcze .... neskazanno
Harna nechreszczena!
Otto doczka; a to batko
Czortowa keszenia.
Stara Chajka leżyt' doli
W perynach pobanych.
Deż Jarema? wziawszy torbu,
Potiah u Wilszanu.

KONFEDERATY.

dczyniaj proklatyj Żyde!
Bo budesz bytyj, odczyniaj!
„Łamajte dweri poky wyjde!"
Wikna posypołyś.— "Strywaj!
"Strywajte—zaraz."—"Nahajamy
"Swyniacze ucho żartówat
"Czy szczo—ty choczesz!?—"Ja! z panamy?
"Kryj Boże— zaraz! Dajte wstat
"Jasnowelmożni [nyszkom—swyni]!"—
—"Panie Połkownyku—łamaj!...."—

Uprotу dweri.... a nakaj
Maluje wzdowż żydiws'ku spynu,
—"Zdorow siwyne, zdorow Żyde,
"Zdorow czortiw synu."—
Ta nakajem, ta nakajem,—
A Żyd zoknuw spynu.
—"Ne żartujte Mosci-pane."—
—"Dobriweczer, w chatu!
"Szcze raz szelmu, szcze raz-chodi!
"Wybaczaj proklatyj;
"Dobriweczer!—ade doczka?"—
—"Umerła panowe."—
—"Brzesz Judo! nakajamy!"
Posypałys znowu.
—"Oj panoczky—hołubczyky,
Jej-Bohu nemaje!"—
"Breszesz szelmo!"—"Koły breszu
"Nechaj Boh karaje!"
—"Ne Boh—a my:—pryznawaj sia!"—
—"Naszczob maw chowaty?....
"Koły żywa—nechaj—Boże,
"Szczob ja buw proklatyj!...."—
—"Cha, cha, cha.... Czort panowe spiwaje,—

"Perechrystyś." — "Jak że wono?
"Dalebi neznaju." —
— "Ottak, dywiś." — Lach chrystytcia,
A zanym Juda.
— "Brawo! brawo! ochristyty!
"Nu za take czudo
"Mohoryczu mości-panie,
"Czujesz ochriszczennyj
"Mohoryczu." — "Zaraz, zaraz." —
Rewut' mow skażeny
Rewut' Lachy, a postawci
Po stołu hulaje.
"Jeszcze Polszcza nie zgineła"
Chto kuda hukaje.
— "Dawaj Żyde!" — Ochriszczennyj
Iz lochu ma w chatu
Znaj szyjkłaje .... natyjaje,
A Konfederaty
Znaj hukajut. — "Żyde! medu!"
Żyd nesełta mianetcia:
— "De Cymbały? hraj psiawiro!" —
Aż korczma Ariasetcia —
Krakowiaka oddyrajut',

Walca ta mazura.
I Żyd klane, ta nyszczeczkom:
"Szlachetśka natura!"
—"Dobre! kodi, — teper śpiwaj."—
—"Newmiju, jej Boku!"—
—"Nebożyś, sobacza szkuro.."—
—"Jakuż wam? — Neboku! —
Buła sobi Handzia
Kolika neboka,
Bożytasia,
Mołytasia
Szczo bołiły noky:
Na panszczynu ne chodyła;
A za parobkamy...
Tychesenko,
Harnesenko
Pomiż bwrianamy."
—"Hodi! kodi! ce pokana,
Skiznoty (3.) śpiwajut'..."—
—"Jakoiż wam? Chiba ociu...
Striwajte zkadaju...
Pered Panom Chwedorom
Chodyt Żyd, chodyt

I zadkom,
I peredkom,
Pered Panom Chwedirkom,
Chodyt Żyd, chodyt.
—"Dobre! hodi! teper płaty."—
—"Żartujete pane!
Za szczo płatyt?..."—"Szczo słuchały;
Ne krywyś pohanyj!
Nezartuju— dawaj hroszi!"—
—"De meni jich wziaty?
Ni szełaha! ja pańskoju
Łaskoju bahatyj."—
—"Lżesz sobako— pryznawaj sia!
A nute panowe!
Batohamy!"— zaswyśtiły,
Christiat Lejbu znowu.
Periszczyły, periszczyły,
Aż perja letiło.—
—"Jej że Bohu ni szełaha!
Jiżte moje tiło!
Ni szełaha.... hwałt! ratujte!!!"—
—"Oś my poratujem."—
—"Postriwajte ja szczoś skażu."—

—"Poczujem, poczujem;
Tane breszy, bo chocz zdochny—
Brechnia ne pomože."—
—"Ni... w Wilszanyj!"..."—Twoji hroszi?"—
—"Moji!... Chowaj Bože!!
Ni, ja kažu... szczo w Wilszanyj...."—
"—Wilszański sehiznaty?....
Po try simji po czotyri
Žywut w adnij chati,
My ce znajem, bo my samy
Tich tak oczuchraty."—
—"Tani, nete... wybaczajte,
Szczob Łycha ne znaty...
Szczob wam hroszi prysnyłysia....
Baczte u Wilszanej...
U kostioli... w Tytaria...."—
—"A! doczka Oksana!!!!"—
—"Chowaj Bože! jak pannoczka
Szczo to za chorosze...
A czerwonciw!!!. chocz ne ioho
Tak szczo?— aby hroszi."—
Aby hroszi odnakowo,
Prawdu Lejba kaže.

A szczob bilsze buła prawda
Nechaj Szlach pokaże.
Odiakajsia!" — Pojichały
Lachy u Wilszanu.
Odyn tilko pid ławoju
Konfederat pianyj,
Nezduża wstat, a Kurnyka,
Pianyj i wesełyj.
[illegible]
. . . .
[illegible]
. . . . (4.)

TYTAŘ

haju haju

Witru nemaje,

Misiać wysoko,

Zirońky sjajuť.

Wyjdy serdeńko,

Ja wyhladaju,

Chocz na hodynu,

Moja rybczyno,

Wyhlań hołubko,

Ta poworkujem,

Ta posumujem.
Bo ja daleko
Sju nicz mandruju.
Wyplań ze ptaszko,
Moje serdeńko,
Poky błyzeńko,
To poworkujem,
Ocks! tiażko,ważko!
Ottak chodia po pid hajem,
Jarema spiwaje,
Wypladaje.... a Oksany
Nemaje, nemaje.
Zori sjajut, sered neba
Switytʹ bilołycij,
Werba słucha sołowejka,
Dywitcia w krynycju,
Na kałyni nad wodoju
Tak i wyływaje:
Nenacze zna szczo diwczynu
Kozak wypladaje.
A Jarema po dołyni
Ledwe, ledwe chodytʹ
Nedywytcia, nesłuchaje,

"Na szczo meni wroda?
Koly nema szczastia, koly nema doli.
Lita mołodyi marno propadut;
Odyn ja na switi, stebło sered pola:
Joho bujny witry polem roznesut.
Tak i mene ludy ne znajut de dity:
Za szczoż odewrałyś? szczo ja syrota:
Odno buło serce, odno na wsem switi,
Odna dusza szczyra, ta baczu szczo j ta,
Szczo j ta odewrataś." — I chłynuły słozy;
Poptakaw serdeka, uter rukawom.
"Ostawajś zdorowa: w dalekij dorozi
Najdu abo dolu.... abo za Dniprom
Łażu hołowoju, a ty ne zapłaczesz,
A ty ne pobaczysz jak woron kluje
Ti kariji oczy, ti oczy kozaczy
Szczo ty ciłowała.... serdeńko moje!
Zabuď moji słozy, zabuď syrotynu,
Zabuď szczo kłatasia; — druhoho szukaj;
Ja tobi ne para, ja w sirij swytyni, —
A ty Tytariwna.... kraszczoho wytaj,
Wytaj koho znajesz, taka moja dola,
Zabuď mene ptaszko, zabuď — ne żuryś;

A koły poczujesz. szczo na czużim poli
Schowały Jaremu . . . nyszkom pomołyś,
Odna – serce – na wsim switi
Choczˇ ty pomołysia." –
Taj zapłakaw syromacha,
i Na kij pochyływsia,
Płacze sobi tychesenko,
Szelest! . . . koły klane . . . .
Po pid hajem mow łasoczka
Kradetcia Oksana.
Zabuw, pobih, obniałysia.
"Serce . . ." taj zomliły,
Dowho, dowho tilko – "serce" –
Taj znowu nimiły.
– "Hodi ptaszko." – "Szcze troszeczky
"Szcze . . . szcze . . . syzokryłyj,
"Wyjmy duszu . . . szcze raz . . . szcze raz . . .
"Och! jak ja wtomyłaś." –
– "Odpoczyń moja ty zore, –
"Ty z neba zletiła." –
Postaw swytku; jak jasoczka,
Uśmichnułaś, siła. –
– "Sidaj że j ty koło mene." –

Siw, — taj obniałysia.
"— Serce moje, krychto moja" —
Znowu połyłysia.
— "Ty siohodnia zabaryłaś." —
— "Baťko zaneduźaw,
"Koło ioho wse porałaś...." —
— "A mene bajduźe?" —
— "Jakyj boży, jej źe Bohu!"... —
Słizońky błesnuły. —
— "Ne płacz serce, ja źartuju." —
— "Źarty!" — Usmichnułaś;
Prychiłyłaś hołowkoju,
Taj niby zasnuła.
— "Bacz Oksano, ja źartuju,
"A ty i sprawdi płaczesz.
"Nu, ne płacz źe, kłań na mene,
"Zawtra nepobaczysz.
"Zawtra budu ja daleko,
"Daleko Oksano....
"Zawtra w noczi u Czihryni
"Swiaczenyj dostanu.
"Daść win meni sribło, złoto,
"Daść win meni sławu,

"Odiahnu tebe, obuju,
"Posażu mow pawu,
"Na dzibtyku, jak Hetmańszu,
"Taj dywyteia budu...
"Poky ne wmru. Dywitemuś..."–
–" Rozbahatjesz, u Kyjew
"Pojidesz z panamy,
"Najdesz sobi Szlachtianoczku,
"Zabudesz Oksanu."–
–" Chyba kraszcze je za tebe?"–
–" Może j je, neznaju."–
–" Hniwysz Boha moje serce,
"Kraszczoi nemaje
"Ni na nebi, ni za nebom
"Ni za synim morem;
"Nema kraszczoi zatebe."–
–" Szczo se ty howorysz?
"Schamenysia."– prawdu robko;
Taj znowu, taj znowu.
Dowho wony, jak baczyte,
Wety taku mowu.
Cilowatys, obnimatys
Z usijei syly,

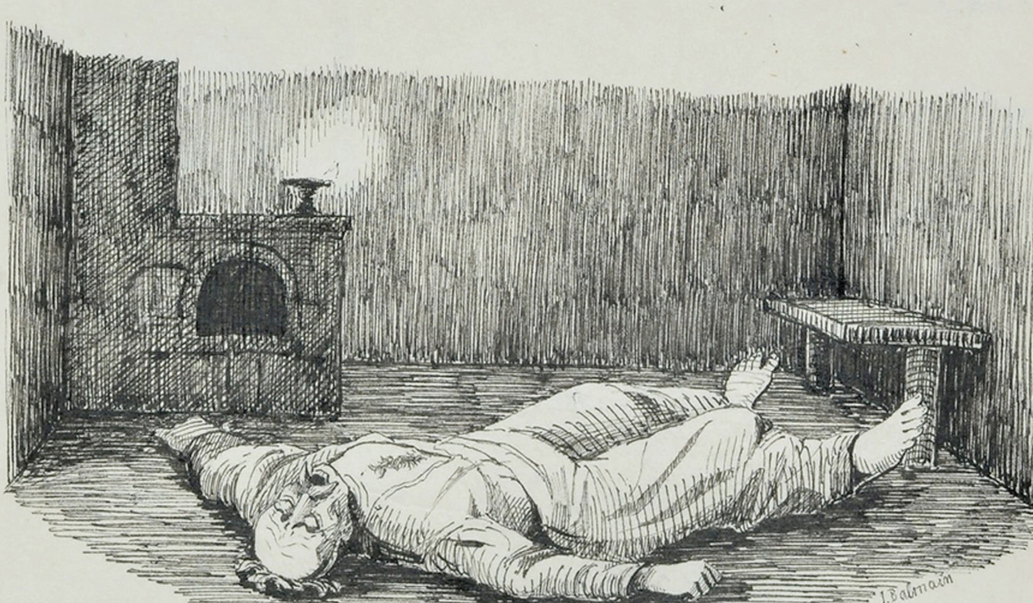
To płakaty, to bożytyś,
To szcze raz bożytyś.
Jij Jarema roskazówaw,
Jak żyt wony budut,
Jak okuje wsiu w zołoto,
Jak dolu dobude.
Jak wyriżut Hajdamaky
Lachiw w Ukraini,
Jak win bude panowaty,
Koły ne zahyne.
Aż obrydło słuchajuczy, –
Datebi diwczata. –
"Otto jakyj! mow i sprawdi
Obrydło?..." a maty;
Abo batko jak pobaczyt
Szczo wy moji lubi
Take dywo czytajete?
Kpichy na wsiu hubu.
Tojdi, tojdi... ta cur iomu!
A duże cikawe!
A nadto wam roskazat' by,
Jak Kozak czorniawyj
Pid werboju, nad wodoju

Obniawszyś sumuje;
A Oksana, jak hołubka,
Workuje, ciłuje:
To zapłacze, to zomlije,
Hołowońku schiłyt':
"Serce moje, dole moja!
"Sokole mij mylyj—
"Mij !!...."— aż werby nachyłyłyś
Słuchat' taku mowu!
Otto mowa!! ne roskażu
Moji czornobrowi,
Ne roskażu protyw nozi,
A to szcze prysnytcia:
Nechaj sobi rozij dutcia,
Tak jak izij szłysia,
Tycheseńko, charneseńko,
Szczob nichto ne baczyw:
Ni diwoczi dribni słozy,
Ni szczyri Kozaczy. —
Nechaj sobi.... może szcze raz
Wony na sim switi
Zostrinutcia? pobaczymo....
A tym czasom switit'

Z usich wikon u Tytaria.
Szczo to tam tworytcia?
Treba hlanut', ta roskazat'....
Bodaj ne dywytcia!
Bodaj ne dywytcia, bodaj ne kazaty!
Bo za ludej sorom, bo serce bołyt';
Hlante, podywytcia!... to Konfederaty,
Ludy szczo zibrałyś wolu boronyt';
Boroniat' prokłaty! — bud' prokłata maty,
I deń, i hodyna koły ponesła,
Koły porodyła, na swit pryweła!
Dywitcia szczo robłat' u Tytaria w chati
Pekelnyi dity: u peczi pała
Ohoń, i switył na wsiu chatu.
W utłu, sobakoju dryżyt'
Prokłatyj Żyd; Konfederaty
Kryczat' do Tytaria: — "Choczesz żyt'?
Skaży de hroszi!" — Toj mowczyt'.
Natyhaczem skrutyły ruky,
Wdaryły ob zemlu... nema,
Nema ni słowa... — "Mało muky —
"Dawajte prysku! de smoła?
"Kropy joho! ottak! chołone

"Merszczij że pryskom posypaj!
"Szczo? Skażesz Szelmo!"— I ne słowne.
"Zawziata bestya! Stywaj!"
Nasypały w chaławy żaru....
U timia cwiaszok zakataj!
Newyterpiw swiatoi kary—
Upaw serdeha:— propadaj
Dusza bez spowidi swiatoi,—
"Oksano! doczko!"— taj umer.
Lachy zadumałysia stoja;
Choż i zapekły:—"Szczo teper?
"Panowe rada! pomirkujte:
"Teper z nym niczoho robyt;
"Zapołym cerkwu?"—
"Hwałt! ratujte!
"Chto w Boha wiruje!"— kryczyt
Na dwori szczo je syły.—
Lachy zomliły..."Chto takyj?"—
Oksana w chati..." wbyły, wbyły!"..
Mlije taj pada,— a starszyj
Machnuw rukoju na hromadu:
Ponuwa szlachta, inow czorty,
Wyjszła za dweri.... sam po zadu

Bere zomlituju..... dety?
Dety Jaremo! – podywysia!
Może, mandrujuczy, spiwa –
Jak Naływajko z Lachom bywsia. –
Lachy propały.... czuť żywa,
Propała z nymy i Oksana.
Sobaky de-de po Wilszanij
Zabaw kajut, – taj zamowczať.
Bilije misiac, ludy spląť,
I Tytar spyť... neranno wstane:
Na wiki prawednyj zasnuw.
Horiło switło, pohasało.... –
Pohasło.... mertwyj mow wzdrohnuw,
I sumno... sumno w chati stało. (5.)

SWIATO W CZIHRYNI.

Hetmany, Hetmany, jak by towy
wstały,
Wstały, podywitys' na toj Czihiryn
Szczo wy budowały, de wy panowały,
Zapłakałyb tiażko, bo wyb ne piznały
Kozackoi sławy ubohych rujin;
Bazary - de wijsko, jak more czerwone,
Pered bunczukamy buwało horyt,
A Jasnowelmożnyj na woronim koni
Błesne buławoju, more zakypyt,

Zakypyt́ i rozlyłosia
Stepamy, jaramy,
Łycho mlije pered nymy....
A za kozakamy....
Ta szczo j kazat́... mynułosia,
A te szczo mynuło....
Nezhadujte panybraty...

. . . .

Ta j szczo z toho szczo zhadajesz,
Zhadajesz, zapłaczesz.
Nu, chocz hlanem na Czihiryn
Kołyś to kozaryj.
Iz za lisu, z tumanu,
Misiac wypływaje,
Czerwonije krubłołycyj,
Horyt́ – a ne sjaje.
Nenacze zna szczo ne treba
Ludiam ioho swita,
Szczo pożary Ukrainu
Nakrijut́, oswitiat.
I smerkłosia; a w Czihyryni
Jak w domowyni
Sumno... sumno... [ottak buło

Po wsij Ukraini,
Protyw noczi Makowija
Jak noży swiatyły].
Ludej ne czut; czerez bazar
Kożan kostokryłyj
Perełetyt, na wykoni
Sowa zawywaje,
A deż ludy? nad Tiaśminom
U temnomu haju,
Zibrałysia, staryj, małyj,
Ubohyj, bahatyj
Pojednatyś: — dożidajut
Wełykoho swiata.
U temnomu haju, w zełenij dibrowi,
Na priponi koni otawu skubut,
Osidłani koni, woroni hotowi:
Kudy to pojidut? koho powezut?
Oh koho, — dywitcia: łahły po dołyni,
Nenacze pobyti, ni słowa ne czut.
Otto Hajdamaki . . . na hwałt Ukrainy
Orły natetiły: wony roznesut
Lacham, Żydam karu.
Za krow i pożary

Pektom Hajdamaki Lacham oddadut.
Popid dibrowoju stojat
Wozy zaliznoi tarani;
To szczedroi hostynec Pani:
Umiła szczo, komu, dawat;
Newroku jij, nechaj carstwuje,
Nechaj newadyt jak neczuje.
Pomiż wozamy nikde stat,
Nenacze w Irij naletiło
Z Smiłanszczyny, z Czihiryna,
Proste Kozastwo, starszyna,
Na pewne diło naletyły.
Kozacke panstwo pochodzaje,
W kirejach czornych jak odyn,
Nyszczeczkom chodia rozmowlaje
I pohladaje na Czihryn.

Starszyna perwyj.

Staryj Hołowatyj szczoś duże kowerzuje.

Starszyna druhyj.

Mudra hołowa, sydyt sobi w chutori ni
by ne zna niczoho, a dywysia skriż hołowatyj;

koły sam, każe, ne powerszu, to synowi peredam.

Starszyna tretij.

Taj syn że sztuka! ja wczora zostriwsia z Zaliźniakom: take roskazuje pro ioho, szczo-cur iomu. Koszowym każe bude, taj hodi, a może szcze i Hetmanom, koły teje...

Starszyna druhyj.

A Honta na szczo? a Zaliźniak?- do Honty sama... sama pysała, koły każe...

Starszyna perwyj.

Cytte łyszeń, zdajetcia dzwoniat!..

Starszyna druhyj.

Tani, to ludy homoniat.

Starszyna perwyj

Homoniat, poky Lachy poczujut. Och! stari hołowy, ta rozumni, chymeriat, chymeriat - taj zrobłat z lemesza szwajku; de można łantuch, tam torby ne treba; kupyty chrinu, treba zjisty; płaczte oczy chocz powyłazte; baczyły szczo kupowały, - hroszam ne propadat; ato dumajut, dumajut

ni w słuch, ni mowczky, a Lachy dokada-
-jutcia – ot tobi j pszyk. Szczo tam za radaj
czom wony ne dzwoniat? Czym spynyt
narod szczob ne homoniw. – Ne desiat
dusz, a Sława Boku, wsia Smilanszczy-
-na, koły ne wsia Ukraina. On czuje-
-te spiwajut. –

Starszyna tretij.

Sprawdi spiwa szczoś; pidu spyniu.

Starszyna perwyj.

Nespyniaj: nechaj spiwa, aby ne kołosno.

Starszyna drukyj.

Oto mabut wołoch (6.), newterpiw taky sta-
ryj dureń: treba – taj hodi.

Starszyna tretij.

A mudro spiwa; koły ne posłuchajesz wse
inszu; pidkrademoś ta posłuchajem, a tym
czasom zadzwoniat.

Starszyny perwyj i drukyj.

Chodimo.

Starszyny nyszkom stały za dubom; pid dubom sydyt śli-
pyj Kobzar. Krukom ioho Zaporożci i Hajdamaki; Kobzar spiwaje:

Oj Wołochi, wołochi,
Was ostałosia trochi;
I wy Mołdowany
Teper wy ne pany:
Waszi Hospodari
Najmyty Tataram,
Tureckim Sułtanam,
W kajdanach, w kajdanach!
Hodi ż ne żurytcia,
Harno pomołytcia,
Bratajtesia z namy,
Z namy Kozakamy;
Zhadajte Bohdana,
Staroho Hetmana,
Budete panamy;
Ta jak my z nożamy
Z nożamy światymy
Ta z batkom Maksymom,
Śiu nicz pohulajem,
Lachiw pohojdajem,
To tak pohulajem,
Szczo aż pekło zasmijetcia,
Zemla zatriasetcia,

Nebo zapołaje,
Dobre pokułajem!—

Zaporożeć.

Dobre pokułajem! prawda spiwa, jak ne bresze; a szczob to z ioho za Kobzaŕ buw, jak by ne wołoch!

Kobzaŕ.

Ta ja j ne wołoch, — tak tilko, — buw kołyś u Wołoszczyni, a ludyj zowuť wołochom, ne znaju za szczo.

Zaporożeć.

Nu darma; utny szcze jaku nebuď: a nu pro batka Maksyma uszkwaŕ.

Hajdamak.

Ta ne hołosno, szczob nepoczuła Starszyna.

Zaporożeć.

A szczo nam wasza Starszyna? poczuje, tak posłucha, koły maje czym słuchat — taj hodi. U nas odyn Starszyj — batko Maksym; a win jak poczuje, to szcze Karbowaneć daśť. — Spiwaj Staresze Bożyj! — Ne słuchaj ioho. —

Hajdamak.

Ta wono tak czołowicze, ja ce j sam znaju; ta oś szczo, — ne tak pany, jak pidpanki, abo poky sonce zijde, to rosa oczy wyjist́.

Zaporożeć.

Brechnia! spiwaj jaku znajesz, ato j dzwona nedożdemo, — zasnemo.

Hurtom.

Sprawdi zasnemo; spiwaj jaku nebuď.

Łita Oreł, łita syzyj,
Po pid nebesamy,
Hula Maksym, hula batko
Stepamy, lisamy.
Łita Oreł syzo kryłyj,
A za nym orłata;
Hula Maksym, hula batko,
A za nym Chłopiata.
Zaporożći li chłopiata,
Syny iojo — dity.
Pomirkuje, zahadaje
Czy byty, czy pyty.
Czy tańciówat? toj uszkwaryt́

Aż zemla triasetcia.
Zaspiwaje, zaspiwajut
Aż tycho śmijetcia.
Horilku, med, neczarkoju,
Postawcem czerkaje,
A worohą zapluszczywszyś
Kata ne mynaje.
Ottakyj-to nasz Otaman,
Oreł syzokrytyj,
I wojaje, i bareuje
Z usijei syty.
Ne ma u joho ni oseli,
Ni sadu, ni stawu, —
Step i more . . . Skryż bytyj szlach,
Skryż zołoto, sława.
Szanujtesiaż wrożyj Lachy —
Skażeni sobaky!
Jde Zaliźniak — czornym szlachom,
Zanym Hajdamaki.

Zaporożeć

Oce-to tak, wczystyw — niczoho skazat — i doładu i prawda; dobre — dalebi dobre! Szczo

chocze, to tak i wtne; spasybi, spasybi.

Hajdamak.

Ja szczoś ne wtoropaw, szczo win spiwaw pro Hajdamakiw?—

Zaporożec.

Jakyj że boty bewz i sprawdi; baczysz-oś szczo win spiwaw: szczob Lachy pohany—skażeni sobaky kajałyś, bo jde Zalizniak czornym Szlachom z Hajdamakamy, szczob Lachiw baczysz rizat.....

Hajdamak.

I wiszat, i mordowat! dobre, jej-Bohu dobre; nute tak.— dalebi daw by karbowancia, jak by buw ne propyw uczora. Szkoda; nu nechaj stara wjążne, bilsze mnasa bude. pobortuj—bud łaskaw, zawtra oddam:— utny szcze szczo nebud pro Hajdamaky.

Kobzar.

Do hroszej ja ne duże łasyj, cur jim, aby była łaska słuchat: poky ne ochryp, spiwatemu, a ochrypnu.... czaroczku, druhu tiji ledaszczyci, taj znowu. Słuchajteż panowe Hromado!

Noczówały Hajdamaki
W zełenij dibrowi,
Na pryponi pasły koni,
Sidłani, hotowi.
Noczówały Łaszky-panky
W budynkach z Żydamy.
Napyłysia — prostiahłysia,
Taj . . . . . .

Hromada.

Cyt' łyszeń zdajetcia dzwoniat'.
Czujesz . . . szcze raz . . . o . . .
"Zadzwonity, zadzwonity". . .
Pisztła runa hajem,
— "Idit' że wy, ta molytcia
A ja dospiwaju." —

Powstały Hajdamaki —
Aż stohne dibrowa;
Ne powezły, a na pleczach
Czumaćky wołowi
Nesut' wozy, a za nymy
Slipyj Wołoch znowu:

"Nozówały Hajdamaki
"W zelenyj dibrowi."
Szkandybaje, kwnykaje
Ihycz ne doreczi.
"Nu tysz-inszu, staruze Bozyj,"
Z wozamy na pleczach,
Kryczał iomu Hajdamaki.
"Dobre chłopci-nate!
Ottak, ottak, dobre chłopci!
A nute chłopiata-
Uszkwarymo."- Zemla hnetcia,
A wony z wozamy
Tak i riżut, kobzar' hraje,
Dodaje słowamy.
Oj hop! taky tak,
Ktyże Handziu kozak,
Chody Handziu pożartuju,
Chody Handziu pociłuju,
Chodim Handziu do popa-
Boku pomołytcia;
Nema żyta ni snopa,
Wary warianyci.
Ożenywsia, zażurywsia-

Niczoho nemaje,
U riadnyni rostut' dity,
A kozak śpiwaje.
I po chati ty-ny-ny,
I po siniach ty-ny-ny,
Wary żinko łyny,
Ty-ny-ny, ty-ny-ny.

Dobre, dobre! szcze raz, szcze raz!

Oj hop toto dywa,
Nawaryły Lachy pywa,
A my budem szynkowat'
Laszkiw-pankiw czastowat;
Laszkiw-pankiw poczastujem,
Z Panienkamy pożartujem.
Oj hop-taki-tak,
Kryczy Pannu kozak:
Panno ptaszko moja,
Panno dole moja!
Ne soromsia-daj ruczeńku,
Chodim potulajmo;
Nechaj ludiam lycho snytcia,
A my zaspiwajmo.
A my zaspiwajmo,

A my posidajmo,
Panno ptaszko moja,
Panno dole moja!
Szcze raz! szcze raz!
Jak by taki, abo tak, abo siak,
Jak by taki Zaporoźśkyj kozak,
Jak by taki mołodyj, mołodyj,
Chocz po chati powodyw, powodyw.
Stracło meni ne choczetsia
Z starym didom moroczytsia,
Jak by taki . . . . .
"Cu, cw-skaźeni, schamenytsia!
Bacz roschodyłysia! a ty
Stara sobako, deb mołytsia,
Werzesz tut pohań; ot czorty!"
Kryczyt' Otaman; opynytys
Baczat' szczo Cerkow: diak spiwa,
Popy z kadyłamy, z kropyłom,
Hromada siły ne źywa.
A witcleń. . . . po miź wozamy,
Popy z kropyłamy piszły,
Za nymy korobwi nesły,
Jak na Wełyk-deń, nad Paskamy.

"Moliteś bratia! molitеś!"
Tak błahoczynnyj naczyna.
"Krukom Swiatoho Czihryna
"Storoża stane z toho Swita.
"Nedast Swiatoho rospynot.
"A wy Ukrainu chowajte,
"Ne dajte materi, ne dajte
"W rukach u kata propadat.
"Ot Konaszewicza i dosi
"Pożar ne hasne, ludy mrut,
"Konajut w tiurmach holi, bosi....
"Dity nechryszczeny rostut, —
"Kozaćki dity, — a diwczata! —
"Kraju Kozaćkoho krasa
"U Lacha wjane, jak persz maty,
"I nepokrytaja kosa
"Stydom siczetcia!... kari oczy
"Hasnut w newoli, roskowat
"Kozak sestru swoju ne chocze;
"Sam ne soromytcia konat
"W jarmi u Lacha.... hore! hore!
"Molitеś dity: strasznyj sud
"Lachy w Ukrainu nesut,

"I zarydajut czorni bory.
"Zhadajte prawednich Hetmaniw,
"De jich mohyly?_ de lezyt
"Ostanok sławnoho Bohdana?
"De Ostrianycina stajit
"Chocz by ubohaja mohyła?
"De Naływajkowa?_ nema!
"Żywohoj mertwoho spałyły (7.)
"De Bohun toj, de ta zima?
"Inhul szczo zimu zamerzaje.
"Newstaje Bohun zahatyt
"Szlachetskim trupom (8.). Lach hulaje!
"i Nema Bohdana _ czerwonyt
"I Żowti-wody j Roś zelenu,
"Sumuje Korsun starodennyj,
"Nema źurbu z kim podiłyt.
"Ja socznu.... socznu.... de Taras?!_
"Nema, neczut.... ne w batka diły!"
"Neplaczte bratia! za nas
"I duszy prawednych i syła
"Archystratyha Mychaiła.
"Ne za horamy kary czas_
"Moliteś bratija!"

Molitys, —

Molityś szczyro Kozaky,

Szczyro jak dity, nezwylyś,

Dumały teje . . . a zrobyłoś . . . .

Nad Kozakamy, chustoczky

Odno dobro, odna sława

Bilije chustyna

Taj tu znimut . . . . a diakon:

"Nechaj woroh hyne!

"Berit nożý, — oswiatyty!"

Udaryty w dzwony,

Rewe hajem — "oswiatyły!" —

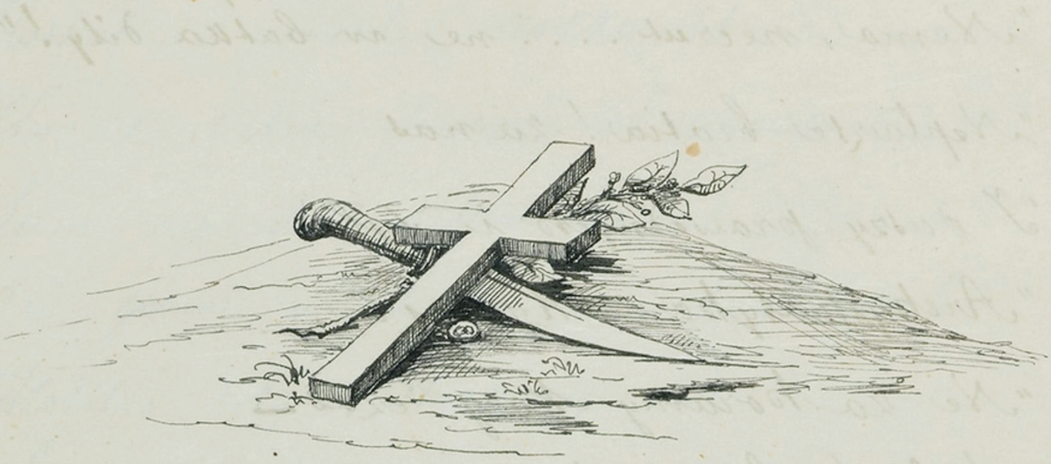
Aż serce cholone,

Oswiatyły! oswiatyły!

Hyne! Szlachta hyne!

Rozibraty, zabłyszczały

Po wsij Ukraini (9.).

TRETÍ PÍWNÍ.

zcze deń Ukrajnu katowały
Lachy skażeni, szcze odyn,
Odyn ostannij sumowały
I Ukraina i Czihryn.

I toj mynuw deń Maxowija –
Wełyke swiato w Ukraini!
Mynuw. . . i Lach, i Żydowyn
Horiłki, krowy upywałyś;
Kłały Schizmata, rospynały,
Kłały szczo niczoho wże wziat́.

A Hajdamaki monczky zdaly
Poki połańci łażut́ spat.
Łakły i w hołowy ne kłały
Szczo wże nikoły ne wstawat́.
Łachy zasnuły, a Żydy
Szcze liczat́ hroszi, u noczi
Bez switła liczat́ baryszi,
Szczob ne pobaczyły zli ludy.
I ti na złoto łakły,
I snom neczystym zadrimały;
Drimajut́, — na wiki bodaj zadrimały;
A tym czasom misiac płyne obladat́
I nebo, i zori, i zemlu, i more,
Ta hlanut́ na ludy, szczo wony motoriat́,
Szczob Bohowi w rani prote rozkazat́.
Switył́ biłołycyj na wsiu Ukrainu,
Switył́ — a czy baczył́ moju Syrotynu?
Oksanu z Wilszany, moju Syrotu?
De jiji morduiut́, de wona workuje?
Czy znaje Jarema, czy znaje, czy czuje?
Pobaczymo potim, — a teper ne tuju,
Ne tu zaspiwaju, inszoi zahraju:
Łycho, — ne diwczata, — bude tanciowat́.

Nedolu spiwaju Kozâćkoho kraju!
Słuchajte szczob ditiam potym roskazat́
Szczob i dity znaty, wnukam roskazaty,
Jak Kozaky Szlachtu tiazko pokaraty,
Szczob ne zabuwaty Lacha proklynat́.

Homonila Ukraina,
Dowho homonila,
Dowho, dowho krow stepamy
Tekla, czerwonila.
Tekla, tekla, — taj wysochla;
Stepy zelenijut́,
Didy leżat́, a nad nymy
Mohyly synijut́.
Ta szczo z toho szczo wysoki, —
Nichto jich ne znaje,
Nichto szczyro ne zapłacze,
Nichto ne zhadaje.
Tylko witer tychesénko
Powije nad nymy,
Tylko rosy ranesénko
Słozamy dribnymy
Jich umyjut́. Zijde sonce

Osuszyt, prykrije . . .
A onuky! jim bajdaże, —
Żyto sobi sijut.
Bahato jich, — a chto skaże
De Honty mohyła?
Muczenyka prawednoho
De pochoronyły?
De Zaliźniak — szczyra dusza,
De odpoczywaje? —
Tiażko! ważko! . . Kat panuje —
A jich ne zhadajut. —

Homoniła Ukrajina,
Dowho homoniła,
Dowho, dowho krow stepamy
Tekła czerwoniła.
I deń i nicz hwałt, harmaty,
Zemla stohne, hnetcia,
Sumno, straszno, — a zhadajesz —
Serce usmichnetcia! —

„Misiaciu mij jasnyj, z wysokoho neba
Schowajsia za horu, — bo switu ne treba;

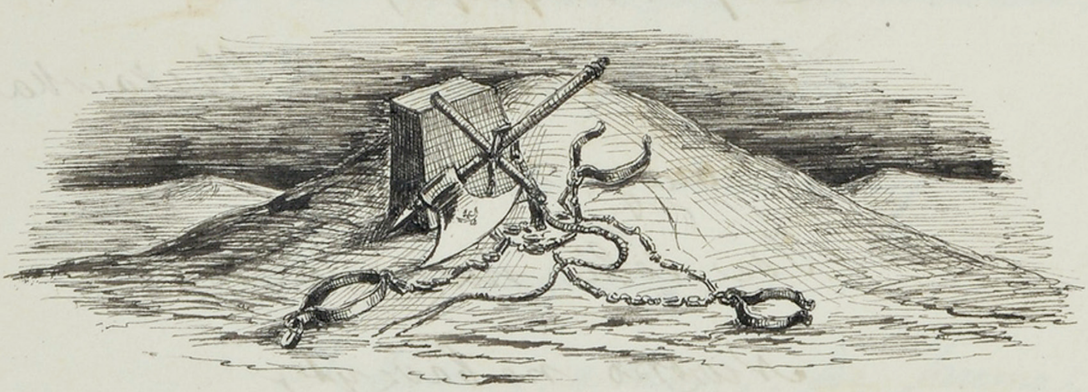
Straszno tobi bude, chocz tyj baczyw Roś,
I Altu, i Senu; (10.) i sam roztytoś
Ne znał za szczo krowy szyrokeje more,
A teper szczo bude? Schowajsia za hora.
Schowajsia mij druże: szczob ne dowełoś
Na starist́ zapłakat́.
Sumno, sumno sered neba
Siaje bilołycyj,
Po nad Dnipróm kozak ide,
Może z weczernyci.
Ide smutnyj, ne wesełyj,
Ledwe nesut́ nohy:
Może diwczyna ne lubyt́,
Za te szczo ubohyj.
I diwczyna ioho lubyt́,
Chot́ łata na łati,
Czornobrywyj . . . a nezhyne,
To bude j bahatyj.
Czoho ż smutnyj czornobrywyj,
Ide,— czut́ ne płacze?
Jakuś biedu nedolenku
Wiszczuje kozacze;—
Czuje serce, tane skaże

Jake łycho bude;
Myne łycho. . . . – Krukom ioho
Mow wymerły ludy,
A ni pisnia, ni sobaky,
Tylko iz za haju,
Deś daleko, sumno, sumno,
Wowky zawywajuť.
Bajdaże! Ide Jarema,
Ta ne do Oksany,
Ne w Wilszanu na doświatki,
Do Lachiw pohanych
U Czerkasy: a tam tretij
Piweń zaspiwaje. . .
A tam. . a tam. . jde Jarema,
Na Dnipr pohladaje.
"Oi Dnipre, mij Dnipre, szyrokyj, ta dużyj,
Bahato ty batko u more nosyw
Kozackoi krowy, szcze ponesesz druże!
Czerwonyw ty synje, ta ne napojiw;
A siu nicz upietsia: pekelnoje świato
Po wsij Ukraini siu nicz zarewe,
Potecze bahato, bahato, bahato
Szlachetskoi krowy; kozak ożywe.

Ożywut' Hetmany w zołotim żupani,
Prokynetcia dola, Kozak zaspiwa, —
Ni Żyda, ni Lacha, a w Stepach Ukrajny
Daj to Boże wyłyj, — blesne buława."
Tak iduczy dumaw, w łatanij swytini
Serdeka Jarema z swiaczenym w rukach.
A Dnipr mow podsłuchaw, szyrokyj ta synij —
Pidniaw hory-chwyli ... a w oczeretach
Rewe, stohne, zawywaje,
Łozy nahynaje;
Hrym hohocze ... a błyskawka
Chmary rozdyraje.
Ide sobi nasz Jarema,
Niczoho nebaczyt',
Odna dumka usmichnetcia,
A druha zapłacze.
Tam Oksana, tam weseło
I w sirij swytyni,
A tut ... a tut ... szczo szczebude?
Może szcze zahynu.

A tym czasom z za bajraku
Piweń — kukuryku.

"A! Czerkady, Boże mylyj!
Ne wtoroty wiku.

CZERWONYJ BENKET.

adzwoniły w usi dzwony
Po wsij Ukraini,
Zakryczały Hajdamaki:
"Hyne Szlachta, hyne!
"Hyne Szlachta — pohulajem,
"Ta Chmaru nahrijem!"
Zaniałasia Smilanszczyna,
Chmara czerwonije.
A najpersza Medwediwka (11.)
Nebo nahriwaje.

Horyt Smiła, – Smilanszczyna
Krowiu pidpływaje;
Horyt Korsuń, horyt Kaniw,
Czyhyryn, Czerkasy,
Czornym szlachom (12) zapałało,
I krow połyłasia –
Aż u Wołyń. Po Polissi
Honta benketuje,
A Zaliźniak w Smilanszczyni
Damasku hartuje,
U Czerkasach, – dej Jarema
Probuje świaczenyj.
"Ottak, ottak! dobre dity!
"Mordujte skażenych,
"Dobre chłopci!" – na bazari
Zaliźniak hukaje!
Krugom pekło, – Hajdamaki
Po pekłu hulajuť.
A Jarema – straszno hlanuť –
Po try po czotyri
Tak i kłade. – "Dobre chłopcze!
"Materi jich chyria!
"Morduj, morduj! – w raju budesz,

"Abo Asaulom.
"Hulaj chłopcze! — rute dity!" —
I dity majnuły,
Po koriszczach, po komorach,
Po lochach — usiudy,
Wsich ukłały, wse zabrały.
"Teper chłopci bude;
"Utomyłyś', — odpoczynte." —
Ułyci, bazary
Kryły trupom, płyły krowju:
"Mało kłatym kary!
"Szcze raz treba peremuczyt —
"Szczob ne powstawały,
"Nechriszczeni, kłati duszy!"
Na bazar zbirałyś'.
Hajdamaki, jde Jarema,
Załiźniak hukaje:
"Czujesz chłopcze! chody siudy,
"Ne bijś — ne zlakaju." —
— "Nebojusia!" — zniawszy szapku,
Staw mow pered panom.
— "Widkila ty? chto ty takyj?" —
— "Ja pane, z Wilszany." —

—"Z Wilszanoi, de tytaria
"Psy zamordowaty?"—
—"De? jakoto?"— U Wilszanij,
"I kożet szczo wkraty
"Doczku ioho, koty znajesz?"—
—"Doczku u Wilszanij?"
—"U Tytaria koty znawaw."—
—"Oksano!. Oksano!
"De ty serce moje! de ty!"
Taj pada do dołu.
—"Ehe! znaju.. Szkoda chłopcia,
"Prowitrzy Mykoło."
Prowitriwsia: "Batku! brate!
"Czom ja ne storukyj!
"Dajte noži! dajte sytu!
"Muky Lacham! muky!
"Muky strasznoi — szczob pekło
"Zatriasłosia, mlito!"—
—"Dobre chłopcze! noži budut,
"Aby szczob chotiłoś!
"Chocziesz z namy u Lysianku?"—
—"Na kraj swita... pane!
"Na kraj swita — tane najdu,

"Ne najdu Oksany!"_
_"Może j najdesz, _ chodim z namy;
"Ja wse zabuwaju
"Jak zowessia?"_ "Jaremoju."_
"Pryzwyszcze?" "Nemaju."_
"_ Chyba bajstriuk? bez pryzwyszcza
"Zapyszy Mykoło
"Asautom."_ "Bez pryzwyszcza...
"Neckaj bude hołyj:_
"Bacz obidranyj"..._ Pohano._
"Nu chyba bidoju?"
"_ Ni pohano... stywaj tyszeń...
"Pyszy Hałajdoju."
Zapysały._ "Nu Hałajdo!
"Pojidem kulaty;
"Najdesz doliu... a ne najdesz...
"Rudzajte chłopiata!"_
J Jaremi dały konia
Zajwoko z obozu;
Uśmichnuwsia na woronim,
Taj znowu u słozy.
Wyjichały za Carynu,
Pałajut Czerkasy:

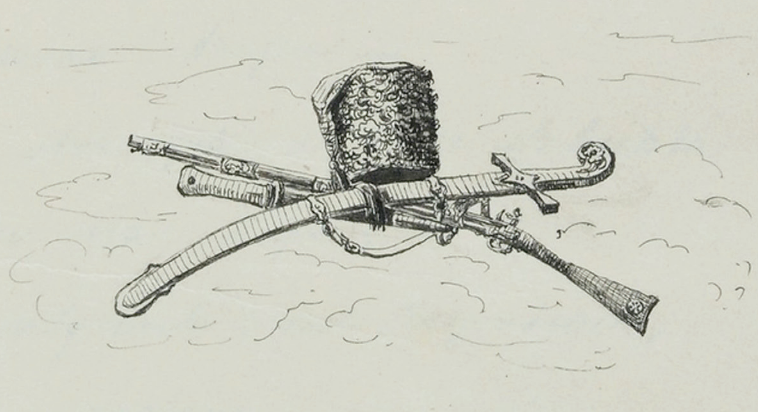
„Czy wsi dity?" — „Usi batku!" —
„Hajda!" — pros biatłasia
Po dibrowi po nad Dniprom
Kozaćka watała,
A za nymy kobzar wołoch
Perewaki-waki
Szkandybaje na konyku,
Kozakam spiwaje:
„Hajdamaki, Hajdamaki!
„Zaliźniak hulaje." —

Pojichały, a Czerkasy
Pałajut, pałajut,
Bajduże! nichto j ne płane,
Śmijutcia, ta łajut
Kłatu szlachtu, chto bałaka,
Chto kobzaria słucha;
A Zaliźniak popereda
Natoroszczyw ucha,
Jide sobi, lulku kuryt,
Nikomu ni słowa,
A za nym nimyj Jarema . . . .
Zełena dibrowa,

I temnyj haj, i Dnipr dužyj,
I wysoky hory,
Nebo, zori, dobro, ludy
I luteje hore....
Wse propało, wse niczoho
Neznaje, nebaczyt,
Jak ubytyj, tiażko iomu
Tiażko, a ne płaczet.
Ni, ne płacze, zmija luta
Žadna wypywaje
Dribni słozy, dawyt duszu,
Serce rozdyraje.
Oj wy słozy! dribni słozy!
Wy zmyjete hore,
Zmyjte ioho.... tiażko, nudno!
I synioho moria
I Dnipra, szczob wylyt lute,
I Dnipra ne stane.
Zanapastyt chiba duszu?
Oksano! Oksano!
De ty? de ty? — podywysia —
Moja syrotyno!
Podywysia na Jaremu,

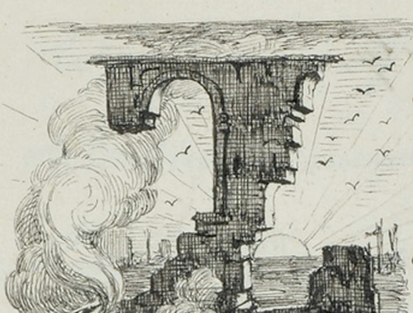
De ty? može hyne,
Može tiažko klane dolu,
Po Polszczi błukaje,
Abo w pana u kajdanach
U sklepu kanaje.
Može zhaduje Jaremu,
Zhaduje Wilszanu,
Ktyjże ioko:—" serce moje!
Obnymy Oksanu.—
Obnimymoś, mij Sokole,
Nawiki zomlijem,
Nechaj Lachi zhnuszczajutcia;
Nepoczujem!"..A Wije,
Wije witer z za Łymanu,
Hne topolu w poli;
I diwczina pochilytcia
Kudy hne nedola;
Posumuje, požurytcia,
Zabude i, može....
U budynku hospodynia,—
A Lach..." Bože! Bože!
Karaj pekłom moju duszu,
Wyłyj muky more,

Rozbyj karu nado mnoju,
Ta ne takim horem
Karaj serce. Rozirwetsia
Chocz by buło kameń;
Dole moja, serce moje!
Czom ty ne w Wilszanyi!
A może j tam, może płacze,
Tiażko jiji neboży,
Może z batkom wyhladaje . . .
I chłynuły słozy,
Dribni, dribni połyłysia,
De wony wziałysia!
A Załiźniak Hajdamakam
Kryczyt: "Opyniccia,
"U lis chłopci; wże switaje,
"I koni prystały,
"Popasemo."— Powernuły
U lis, taj schowałyś.

HUPALIWSZCZYNA.

ijszło sonce; Ukraina
De pałała, tliła.
A de Szlachta zaperszyśia
U budynkach mliła.
Skriź po sełach Szybenyci,
Nawiszano trupu —
Tilko starszych, a tak Szlachta
Kupoju na kupi;
Na ułyciach, na rospatiach,
Sobaky, worony,

Jidiat' Szlachtu, klujut' oczy,
Nichto ne boronyt'...
Taj nikomu: ostałyśia
Dity ta sobaky;
Żinki nawit z rohaczamy
Piszły w Hajdamaky.

Ottake to buło łyche
Po wsij Ukraini,
Hirsze pekła, — a zawiszczo,
Za szczo ludy hynut'?
Tohoż batka, takiż dity, —
Żyt' by, ta bratatcia.
Ni! ne wmiły, ne chotiły,
Treba rozjednatcia,
Treba krowi brata, krowi,
Bo zazdro szczo w brata
Je w komori i na dwori
I weseło w chati.
Ubjem brata, spałym chatu,
Skazały, — i stałoś.
Wseb zdajetcia... ni, na karu
Syroty zostałyś';

W slezach rosty, taj wyrosty,
Zamuczeni ruky
Rozwiazatyś; i krow za krow,
I muky za muky.
Bolyt' serce, jak zhadajesz:
Starych Stawian dity
Wpytyś krowju.... a chto wynen?
Ksiondzy, Jzuity!... (13.).

Mandrowaty Hajdamaki
Lisamy, jaramy,
A za nymy i Hotajda
Z dribnymy slozamy.
Wże mynuty Woroniwku,
Werbiwku, — w Wilszanu
Pryjichaty; — chyba spytat'
Spytat' pro Oksanu?
Nespytaju, szczob ne znaty
Za szczo propadaju....
A tym czasom Hajdamaki
J Wilszanu mynajut'.
Pytajetcia u chtopczyka:
"Szczo, — tytaria wbyty?"

—" Ba-ni diadku, batko kazaw
"Szczo ioho spałyty
"Oti Lachy szczo tam leżat;
"I Oksanu wkraty,
"A tytaria na Cwyntari
"Wczora zachowaty."—
Ne dosłuchaw...—"Nesy konia,"—
I powody kynaw;—
"Czom ja wczora poky ne znaw,
"Wczora ne zatsynuw?
"A siohodnia, koły umru
"Z domowyny wstanu
"Lachiw muczyt. Serce moje!
"Oksano! Oksano!
"Dety?"— zamowk, zażurywsia,
Pojichaw chodoju,
Tiażko iomu sytomasi
Borotcia z nudkoju;
Doknaw swojich.— Borowykiw
Wże chutir mynajut.
Korczma tlije z stodołoju,
A Lejby ne maje.
Uśmichnuw sia mij Jarema,

Tiażko uśmichnuwsia,
Ottut... ottut... po zawczora
Pered Żydom hnuwsia,
A siohodnia... taj żal stało
Szczo łycho mynuło!
Całe jarom Hajdamaki
Z Szlachtu powernuły.
Nakamiajut piw parobka,
Chłopeć u swityni
Połatanyj, u postołach,
Na pleczach torbyna:
— "Hej! starczynia, postrywaj łysz!" —
— "Ja ne starec pane!
"Ja — Hajdamaka." —
— "Jakyj że pohanyj!
"Widkila ty?" — "Z Kereliwki." — (14.)
— "A Budyszcza znajesz,
"I ozero koło Budyszcz?" —
— "I ozero znaju,
"Ottam wono, oczim jarom
"Wtrapyte do ioho." —
— "Szczo siohodnia Lachiw baczyw?" —
— "Nihde ni-odnoho,

"A wczora buło bahato,
"Winki ne światyty,
"Ne daty Lacki proklaty,
"Za teź my jich byty;
"I ja, j batko światym noźem,
"A mały nezduźa,
"A toj wonab..." — "Dobre chłopcze!
"Oś na tobi druźe,
"Cej dukaczyk, ta nezhuby...." —
Uziaw zołoto
Podywywsia: — "Spasybi wam." —
"Nu chłopci w dorohu.
"Ta czujete bez homonu,
"Hotajde za mnoju,
"W ocim jaru je Ozero,
"Lis po pid horoju,
"A w lisi skarb, jak pryjidem,
"To szczob krukom stały
"Skaźy chłopciam, — moźe lachy
"Sterehły zostałoś
"Jaka pohań." — Pryjichały,
Stały krukom lisa,
Dywlatcia, — nema nikoho. —

—"Tu jich do stobisa
"Jaki hruszy wrodyły!
"Zbywajte chłopiata—
"Szwydcze! szwydcze! ottak! ottak!"—
I Konfederaty
Posypałysia do dołu,
Hroszi hnyłoboky.
Pozbywały, uporałyś,
Kozakam ni wroku,
Najszły łochi, skarb zabrały;
U mertwych kiszeni
Potrusyły,— taj potiahły
Szcze karat merzenych. (15.)

STAROSWITSKIJ BUDYNOK.

Smerkałosia. Iz Łysianky (16.)
Krukom zaśwityło;
Otto Honta z Zalizniakom,
Lulky zakuryły;
Straszno, straszno zakuryły;
I w pekli ne wmijut'
Tak zakuryt': krytyj Tkacz
Krowju czerwonije
Szlachetskoju j Żydowśkoju,
A nad nym pałajut'

I chatyna i budynok;
Mov dola karaje
Welmožnoko j nemožnoko,
A sered bazaru
Stojit Honta z Zalizniakom,
Kryczat: — "Lacham kary!!
"Kary Lacham, szczob kajatyś." —
I dity karajut.
Stohnut, płaczut, — odyn prosyt,
Druhyj proklynaje.
Toj mołytcia, — spowidaje
Hrichi pered bratom
Uże wbytym; nemyłujut,
Karajut zawziati.
Jak smert luta, nemynajut
Ni lita, ni wrodu!
Szlachtianoczky j Żydiwoczky
Tecze krow u wodu.
Ni kalika, ani staryj,
Ni maty, dytyna,
Ne ostatyś, ne wbłahaty
Łychoi hodyny.
Wsi polahły, wsi pokotom,

Ni duszy żywoji —
Szlachetskoi j Żydowskoi.
A pożar udwoje
Rozkoriwsia, rozpoławsia
Da samoi Chmary.
A Hałajda znaj hukaje:
"Kary Lacham kary!" —
Mow skażenyj mertwych riże,
Mertwych wisza, pałyt.
"Dajte Lacha! dajte Żyda!
"Mało meni, mało!
"Dajte Lacha, dajte krowy!
"Natoczyt z pohanych,
"Krowi more, mało moria...
"Oksano! Oksano!" —
Tak Hałajda kryczyt, szuka
Lachiw po pożaru,
A tym czasom Hajdamaki
Stoły wzdowż bazaru
Postawyły, nesut strawu —
De szczo zapopały,
Szczob zaswitła poweczeriat.
"Hulaj!" — Zahulały:

Wezeriajut, a krukom jich
Pekło czerwonije,
U potomji powiszani
Na krokwach czornijut
Pański trupy, boriat krokwy,
I padajut z nymy.—
—"Hulaj dity! pyjte, tyjte
"Z panamy takymy
"Może szcze raz zostrinemoś,
"Szcze raz pohulajem."—
I postaweć odnym duchom
Zaliźniak czerkaje:—
"Zaproklati waszy trupy,
"Za duszy proklati,
"Szcze raz wypju,— pyjte dity!
"Wypiem Honto— brate!"—
—" Postrywaj, ja dożydaju
"Szczo Lachy proklaty…"—
Jarema wstaw:—" Jaki Lachy?"—
—" Otobo zawziatyi,
Pyj boritku, mij hołube."—
—"Jaki Lachy brate?"—
—" Po tim boci u budynku

"Zaporłyś proklati."–
–"Rozwijemo!"–"Szkoda muru,
"Staroświtska sztuka,
"A szcze hirsze Bohdanowy
"Murowały ruky."–
–"Bohdanowy? szkoda! szkoda!
"Hetmanskoi pracy."–
–"Ja postaw skazał proklatym
"Szczob wydały Paca:
"Pomyłyu! newydadut,–
"Porocho zasypaju....
"Potajnyky wże zroblewi...."–
–"I Lachy hulajut?"–
–"Liczał zori, dobre brate
"A poky szczo bude?
"Wypiem czarku!"–"Dobre–wypiem.
"Pyjte dobri ludy,
"Ta neduże, bo szcze może
"Nekonczity kary."–
–"Nekonczity!!!. pyjte, byjte,
"Hraj, spiwaj kobzariu
"Ne pro didyw, bo nehirsze
"I my Lachiw karajem;

"Ne pro tycho, bo my iozo
"Ne znaty j ne znajem.
"Weseloi utny Starcze,
"Szczob zemla tomytaś:
"Pro wdowyciu, molodyciu,
"Jak wona żurytaś."

Od seta, do seta
Tańci ta muzyky,
Kurku, jajcia prodała,
Maiu czerewyky.
Od seta do seta,
Budu tanciowaty,
Ni korowy, ni woła,
Ostałasia chata.
Ja oddam, ja prodam
Kumowi chatynu,
Ja kuplu, ja zroblu
Jatoczku pid tynom:
Torkować, szynkować
Budu czaroczkamy,
Tanciować, ta hulać
Taki z parobkamy!

Och wy ditki moji,
Moji hołubiata,
Ne żurytcia, podywitcia
Jak tańcuje mały.
Sama wnajmy pidu,
Ditok w szkołu oddam,
A czerwonym czerewykam
Taki dam, taki dam.

"Dobre! dobre! nu do tanciw,
"Do tanciw Kobzariu."—
Slipyj wszkwaryw, na wprysiadky
Piszły po bazaru;—
Zemla hnetcia: "a nu Honto!"—
—"Nu, brate Maksyme!"
"Uszkwarymo mij hołube,
"Poky ne zahynem!"—

Nedywujtesia diwczata
Szczo ja obidrawsia,
Bo mij batko robyw hładko,
Toj ja w ioho wdawsia.

"Dobre, brate— jej że Bohu!"—
—"A nu ty Maksyme!"—

— "Postrywaj tysz:"—
Ottak czyny, jak ja czyniu:
Luby doczku aby czyju,
Chocz popowu,
Chocz diakowu,
Chocz choroszu mużykowu!...

Usi tanciujuť,— a Hałajda
Neczuje, nebaczyť.
Sydyť odyn kinci-stoła,
Tiażko,ważko płacze—
Jak dytyna, czohoł baccia!
W czerwonim żupani,
I zołoto i sława je...
Ta nema Oksany;
Ni z kim dolu podiłyty,
Ni z kim zaspiwaty,
Odyn, odyn syrotoju
Musyť propadaty.
Taj zapłakaw;— wsi tanciujuť,
A Hałajda płacze,
Nudno jomu.... a iz jaru
W kirei kozaczij,

Chtoś kradetcia. — "Chto ty takyj?" —
Hałajda pytaje.
— "Ja posłancé pana Honty, —
"Nechaj pokułaje —
"Ja pidożdu." — "Ni ne dizdesz
"Żydiwśka sobako!" —
— "Chowaj Boże! jakyj ja Żyd?
"Baczysz — Hajdamaka.
"Oś . . . . . . kopijka." —
— "Nebreszy proklatyj!
"Pyznawajsia, ja Jarema;
"Ty konfederatiw
"Iz chutora do tytaria
"Powiw u Wilszanu. —
"Pryznawajsia: ja wse znaju,
"De dity Oksanu?" —
Machnuw nożem. — "Chowaj Boże!" —
— "Ja tebe schowaju!" —
— "U budynku na tim boci"... —
— "Wyruczaj jak znajesz,
"Na zołoto." — Sypłe iomu
Zmeneju z keszeni.
— "Treba Hontu..." — "Potim, potim!

"A ne to Swiaczenym"....—
—"Dobre, dobre, postrywajte...."—
—"Nikoły proklatyj—
"Chodim wkupi!"—"Jakiż bo wy
"Jaremo zawziati.
"Wam netreba, odyn pidu:
"Hroszi mur łamajut.
"Skażu Lacham—zamis' Paca..."—
—"Dobre, dobre,—znaju!
"Idy szwydcze."—"Zaraz, zaraz,
"Hontu zabawlajte
"Z piw-upruha,—a tam nechaj.—
"Idit' że hulajte.
"Kudy wezty?"—"W Majdaniwku! (17.)
"W Majdaniwku—czujesz?"—
—"Czuju, czuju."—I Hałajda
Z Hontoju tanciuje,
A Zaliźniak bere kobzu,
—"Potanciuj kobzariu!
"Ja zatraju."—Na wprysiadky
Slipyj wzdowż bazaru
Odgraje postołamy,
Dodaje słowamy.

Na wkorodi postyrnak, postarnak,
Czy jaż tobi ne kozak, ne kozak;
Czy jaż tebe ne lublu, ne lublu,
Czy jaż tobi czerewyczkiw ne kuplu.
Kuplu, kuplu czornobrywa!
Kuplu, kuplu toto dywa;
Budu serce chodyt,
Budu serce lubyt.

Oj hop, hopaka
Polubyła kozaka,
Ta rudoho,
Ta staroho,
Życka dola taka!
Idyż, dolu, za zurbaju,
A ty staryj za wodaju;
A ja tak do szynku,
Wypiu czarku, wypiu druhu,
Wypiu tretju na potuku,
Piatu, szostu, — taj kineć, —
Piszła baba u taneć,
A za neju horobeć,
Wykrukasom,
Wyckylasom,

Mołodec̓ — Worobec̓.

Staryj rudyj babu kłycze,
A ta iomu dulu tycze:
Ożenyw sia, Satano,
Załoblaj że na pszono:
Treba ditok wodówat,
Treba ditok odiawat;
A ja budu dobuwat,
A ty staryj ne hriszy,
Ta wzapiczku kołyszy,
Ta mowczy — nedyszy.

Jak buła ja mołodoju, pripodobnyceju,
Powisyła ckwartuszynu nad wikonnyceju.
Chto jde, ne myne,
To morhne, to machne
A ja szowko wyszywaju
U kwartyroczku morhaju:
Semeny,
Iwany,
Nadiwajte żupany,
Ta chodimo pohulajmo,
Ta siademo — zaspiwajmo;

Zakonjajte kwoczku w boczku,
A kurczata w wersza...

. . . .

I... ku...
Zaknuw batko dutku,
Fiatne mołу Suponiu,
A ty zawiazy doniu.
— "Czy szcze? czy hodi?" — "Szcze, szcze
Chocz potsanu: samy noky nosiat." —

Oj dyp syrowec
Ta kryszy openky;
Did ta baba,
Toj do ładu,
Oboje radenky.

* *
*

Oj syp syrowec,
Ta kryszy petruszku

. . . .
. . . .
. . . .

* *
*

Oj syp syrowce
Ta nakryszy chrinu,
Jak did babi
. . . .
. . . .

* *
*

Oj syp wodu, wodu
Ta poszukaj brodu, brodu!

—"Hodi! hodi!—" kryczyt' Honta.—
"Hodi! pohasaje!
"Switla dity!— a de Lejba?
"Szcze ioho nemaje?—"
"Najty ioho, ta powisyt'
"Petelka swynacza!
"Hajda dity! hasne, hasne
"Welyk-den' kozaczyj!"—
A Hatajda:—" Otamane!
"Pohulajmo batku!
"Dywys' horyt', na bazari
"I wydko, i hładko.
"Potancujem,— hraj Kobzariu!"—
—" Nechoczu bulaty,

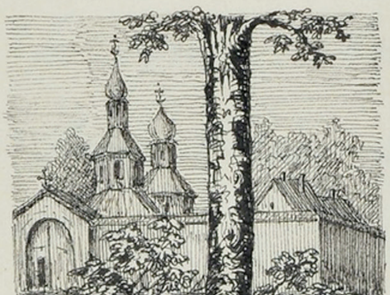
"Obnim dajte, diobtiu, kłoczia,
"Dawajte karmaty.
"W potajnyky pustyt' ohoń!
"Dumajut' żartuja"...
Zarewiły Hajdamaki:
— Dobre baťku, czujem." —
Czerez hreblu powałyły,
Hukajut', spiwajut'...
A Hałajda kryczyt':— "Baťku!
"Stijte! — propadaju,
"Postriwajte, ne wbywajte,
"Tam moja Oksana!
"Hodynoczku,— baťky moji,
"Ja jiji dostanu."—
—"Dobre, dobre,— Zaliźniacze!
"Hukny szczob potyły;
"Prepodobytcia z Lachamy....
"A ty szyrokrylyj
"Najderz druka."— Obłanuwsia,
Hałajdy nemaje.
Rewut' hory,— i budynok
Z Lachamy kułaje
Koło chmary. Szczo ostałoś

Peklom zapołało.
„De Hałajda?" — Maksym kryczе. —
I slidu ne stało.

LYBEDYN.

a syrota, z Wilszanoi,
"Syrota – babusiu!
"Baťka Lachy zamuczyły,
"A mene, – bojusia,
"Bojuś zhadat́ moja syza,
"Uziaty z soboju.
"Ne pytajsia babuseńko,
"Szczo buło zo mnoju:
"Ja motyłaś, ja płakała,
"Serce rozrywałoś,

"Słozy sochły, dusza merła,
"Och! jak by ja znała
"Szczo pobaczu ioho szcze raz,
"Szczo obnimu znowu,
"Leddwoje, wtroje wyterpiłab,
"Za jedune słowo.
"Wybaczaj moja hołubko,
"Może ja hriszyła,
"Może Boh za te karaje,
"Szczo ja połubyła,
"Połubyła stan wysokyj,
"I karyji oczy,
"Połubyła jak umiła,
"Jak serdeńko chocze.
"Ne za sebe, ne za batka,
"Mołyłas w newoli;
"Ni babusiu! – a za ioho,
"Za myłoho dolu.
"Karaj Boże, – twoju prawdu
"Ja wyterpił muszu.
"Strasno skazał: ja dumała
"Zanapastył duszu!
"Jak by ne win, możeb... może –

"I zanapastyła.
"Tiażko buło; ja dumała,
"O Boże mij myłyj!
"Edin syrota; chto bez mene
"Joho prywitaje,
"Chto pro dolu, pro nedolu,
"Jak ja rospytaje?
"Chto obnime jak ja ioho,
"Chto duszu pokaże?
"Chto syroti ubohomu, —
"Lublu tebe — skaże?
"Ja tak dumała, babusiu,
"I serce śmijałoś.
"Ja syrota, bez materi,
"Bez batka zostałaś.
"I win odyn na wsim switi,
"Odyn mene łubyt;
"A poczuje szczo ja wbyłaś,
"Toj sebe potubyt.
"Ja tak dumała, motyłaś,
"Zdała, wykładała, —
"Nema ioho, ne pryjide,
"Odna ja zostałaś. . . ." —

Taj zapłakała. Czernycia,
Stoja koło nei
Zażuryłaś. — "Babuseńko!
"Skaży meni de ja?" —
— "U Żybedyni moja ptaszko, —
"Ne wstawaj, — ty chwora..." —
— "U Żybedyni, — czy dawno ja?" —
— "Ba-ni: pozawczora." —
— "Pozawczora... strywaj, strywaj...
"Pożar nad wodoju,
"Żyd, budynok, Majdaniwka,
"Zowut Hałajdoju...".
— "Hałajdoju, Jaremoju
"Sebe nazywaje
"Toj szczo prywiz..." — "de win? de win?
"Teper że ja znaju..." —
— "Czerez tyżdeń obiciawsia
"Pryjty za toboju..." —
— "Czerez tyżdeń! czerez tyżdeń!
"Serdeńko zahojit,
"Babuseńko! mynułasia
"Łychaja hodyna!
"To Hałajda — mij Jarema.

"Po wsij Ukraini
"Joho znajut: — ja baczyła
"Jak seta horiły,
"Ja baczyła, — Katy-Lachy
"Trusytysia, mliły,
"Jak chto skaże pro Hałajdu.
"Znajut wony, znajut
"Chto Jarema, — widkila win?
"I koho szukaje?
"Mene szukaw, mene najszow
"Oreł syzokryłyj.
"Prylitaj że mij Orłyku,
"Mij sokole myłyj!
"Och! jak weseło na switi,
"Jak weseło stało!
"Czerez tyżdeń babuseńko, —
"Szcze try dni zostałoś, . . .
"Och! jak dowho. . . .
"Zakrywaj mamo żar żar
"Zakrywaj mamo żar żar
"Bude tobi dowhy żal żal. . .
"Och! jak weseło na switi! . . .
"A tobi babusiu

"Czy weseło?"—"Ja toboju
"Ptaszko weselusia."—
—"A czom że ty ne śpiwajesz?"—
—"Ja wże odspiwała.
"Pidu,— dzwoniat do weczerni."—
Oksana ostałaś,
Pożurylaś, usmichnułaś,
Pała na kolina,
I mołyłaś za Jaremu,
Szczyro, jak dytyna.

Czerez tyżdeń stari sestry
U cerkwi śpiwały—
Isaja likuj, w ranci
Jaremu winczały,
A w weczeri mij Jarema
[Ot chłopeć zwyczajnyj]
Szczob ne serdyt Zaliźniaka,
Pokynuw Oksanu.
Lachiw konczą— z Zaliźniakom,
Czasom najiżżaje
Wriady-hody,— ta wzdoch sobi....
Nu! ne wsiakyj znaje!....

Wernimosia ź do Swiaczenych.
Szczo wony zrobyły?
Czy wsi wony szcze jak brytwa,
Czy pereszczerbiły.
Chocz wam, znaju, i ostyło
Na krow, ta na słezy
Dywitysia; a Oksani,
Oksani neboźi,
Jij aź nudno, bo Jarema
Wesilla hulaje,
Z nożem w rukach, na pożarach.
Wona wyhladaje
Dopiwnoczi, a inodi
Pomołyteia Bohu,
Taj spat' laźe, odna sobi...
Umer by — jej — Bohu.

HONTA W UMANI.

Mynajut́ dni, mynaje lito,
A Ukraina znaj horyt́,
Płaczut́ po selach mali dity,
Batkiw nemaje ;- szelestyt́
Pożowkłe listia po dibrowi,
Hulajut́ chmary, sonce spyt́,
Nikde ne czut́ ludskoi mowy,
Tylko zwiŕ wyje, jde w seło
De czaje trupy ; ne chowaty,
Wowkiw Lachamy hodowaty,

Poky jich snihom zanesło.
Nespynyła churtowyna
Pekelnoi kary;
Lachy merzły, a kozaki
Hritys na pożari.
Wstała j wesna, czornu zemlu
Sonnu rozbudyła,
Ukwiczała jiji ćwiatom,
Barwynkom pokryła;
I na poli żajworonok,
Sołowejko w haju
Zemlu ubranu wesnoju
Wranci zostriczajut́.
Raj — taj hodi! — a dla koho?
Dla ludej . . . . a ludy?
Nechotiat na ioho j hlanut́,
A hlanut́ — otudiat́ . . .
Treba krowju domałowat́,
Oswityt́ pożarom.
Soncia mało, ćwiatu mało,
I bahato chmary.
Pekła mało! — ludy! ludy!
Koly-to z was bude

Toho dobra, szczo majete?
Czudni, czudni ludy!
Nespynyla wesna krowi,
Ni złosti ludskoi, —
Tiazko hlanut'; a zkadajem:
Tak buło i w Troji,
Tak i bude. —

Hajdamaki

Hulajut', karajut',
De projidut' — zemla horyt',
Krowju pidpływaje.
Prydbaw Maksym sobi syna
Na wsiu Ukrainu,
Chocz ne ridnyj syn Jarema,
A szczyra dytyna.
Maksym riże, — a Jarema
Ne riże — łatuje; —
Z nożem w rukach na pożarach
I dniuje, j noczuje.
Ne mynuje, ne mynaje
Nihde ni odnoho:
Za Tytaria Lacham płatyt',
Za batka swiatoho,

Za Oksanu . . . . ta j zomlije
Zhadawszy Oksanu.
A Zaliźniak: "Hulaj Synu,
"Poky dola wstane!
"Pohulajem!" — pohulaty;
Trupoju na kupi
Od Kyjewa do Umani
Łahły Łachy trupom.

Jak ta chmara, Hajdamaki
Umań (19.) obstupyły
Opiwnoczi; do schid soncia
Umań zatopyły,
Zatopyły, zakriczały
"Karaj Lacha znowu!" —
Pokotylyś po bazaru
Kinni Narodowi, (20.)
Pokotylyś mali dity,
I kaliki chwori, —
Hwałt i hałas . . na bazari —
Jak po sered moria
Krowawoho, stojit Honta
Z Maksymom zawziatym,

Kryczat' w dwoch :– "Dobre dity!
"Ottak jich proklatych!"–
Aż oś wedut' Hajdamaki
Ksiondza Jzuita
J dwoch chłopciw.– "Honto! Honto!
"Occe twoji dity:
"Ty nas riżesz, zariż i jich:
"Wony Katołyki.
"Czoho ż ty staw, czom ne riżesz?
"Poky ne wełyki,
"Zariż i jich:– bo wyrostut'
"To tebe zariżut'...."–
–"Wbyjte joho!– a sobaczat
"Swojeju zariżu!
"Kłycz hromadu;– pryznawajteś
"Szczo wy– Katołyki?"–
–"Katołyki... bo nas maty..."–
–"Boże mij wełykyj!
"Mowczyt', mowczyt'! znaju, znaju."–
Zibrałaś hromada.
–"Moji dity Katołyki!
Szczob ne buło zrady,
Szczob ne buło pohoworu,

"Panowe hromado!
"Ja prysiahaw, braw swiaczenyj
"Rizat' Katolyka!
"Syny moji! syny moji!
"Czom wy newelyki?
"Czom wy Lacha nerizete!" —
— "Budem rizat' tatu." —
— "Nebudete! nebudete!
"Bud' proklata maty,
"Ta proklata Katolyczka,
"Szczo was narodyla!
"Czom wona was do schid sonica
"Buła ne wtopyła.
"Menszeb hricha, wyb umerły
"Ne Katolykamy;
"A siohodni, syny moji!
"Hore meni z wamy!
"Pociłujte mene dity,
"Bo ne ja wbywaju —
"A prysiaha!..." — Machnuw nożem,
I ditej nemaje:
Popadały zarizani.
"Tatu.." bełkotały,

"Tatu... tatu... my ne Lachy...
"My...!" taj zamowczaty.
— "Pochowat' chyba? — netreba:
"Wony Katołyki....
"Syny moji! syny moji!
"Czom wy newełyki,
"Czom woroha nerizaty,
"Czom matir ne wbyty —
"Tu proklatu Katołyczku
"Szczo was porodyła!
"Chodim brate!" — Wziaw Maksyma;
Piszły wzdowż bazaru,
I obidwa zakryczały:
— "Kary Łacham, kary!" —
I karały! Straszno, straszno
Umań zapałała.
Ni w budynku, ni w kostioli,
Nikde ne ostałoś;
Wsi połahły, — toho łycha
Nebuło nikoły,
Szczo w Umani robyłosia.
Bazylijan szkołu,
De uczyłyś Honty dity,

Sam Honta rujnuje.
–"Ty pojila mojich ditok:"
Hukaje, lutuje,
"Ty pojila newelykich,
"Dobru ne nawczyła:
"Byjte stiny!"– Hajdamaki
Stiny rozwałyły,
Rozwałyły; ob kaminia
Ksiondziw rozbywały,
A Szkolariw u krynyci
Żywych pochowały.
Do samoi noczi Lachiw mordowały,
Duszi ne ostałoś. A Honta kryczyt:–
–"De wy ludojidy? de wy pochowałyś?
"Zjiły mojich ditok! tiażko meni żyt,
"Tiażko meni płakat, ni z kim howoryt!
"Syny moji lubi, moji czornobrowi,
"De wy pochowałyś? krowi meni, krowi!
"Szlachetskoi krowi, bo choczetcia pyt.
"Choczetcia dywytcia jak wona czornije,
"Choczetcia napytcia... Czom witer ne wije,
"Lachiw ne nawije? Tiażko meni żyt,
"Tiażko meni płakat... prawednyji zori

"Schowajteś za chmaru, — ja was ne zajmaw;
"Ja ditej zarizaw... hore moje! hore!
"De ja prychylusia?" — Tak Honta kryczaw,
Po Umani bihaw; — a sered bazaru
W krowi Hajdamaki stawyły stoły,
De szczo popały strawy naneśły,
I siły weczeriat́. Ostatniaja kara,
Ostatnia weczeria. — "Hulajte syny!
"Pyjte poky pjetcia, byjte poky bjetcia!" —
Zaliźniak kazaje. — "A nu, nawiśnyj,
"Uszkwaŕ nam szczo nebuď, nechaj zemla
hnetcia,
"Nechaj pohulajat́ moji kozaki!" —
I Kobzaŕ uszkwaryw: —

A mij bat́ko Orendaŕ
Czobotaŕ,
Moja maty priachka
Ta Swachka,
Braty moji sokoły,
Prywiły,
I korowu iz dibrowy
I namysta naneśły;

A ja sobi Chrystia
W namisti,
A na tysztwi tystia,
Ta tystia,
I czoboty i pidkowy.
Wyjdu w ranci do korowy;
Ta korowu napoju,
Podoju,
Z parobkamy postoju,
Postoju.

Oj, hop! po weczeri,
Zamykajte dity dweri;
A ty stara ne żuryś,
Ta do mene prykornyś!

Wsi hulajut, a deż Honta?
Czom win ne hulaje?
Czomu ne pjie z kozakamy,
Czomu ne spiwaje?
Nema ioho: teper iomu
Mabuď ne do nei.
Nedospiwy. . . . — A chto takyj

U czornij żyrei,
Czerez bazar perechodyt?...
Staw, — rozrywa kupu
Lachiw mertwych, — szuka kohoś,
Nahnuwsia; — Dwa trupy
Newełykich wziaw na płeczi,
I pozad bazaru,
Czerez mertwych perestupa,
Kryjetcia w pożari
Za kostiołom.... Chtoż ce takyj?
Honta, horem bytyj,
Nese ditej pochowaty,
Zemleju nakryty:
Szczob kozacke małe tiło
Sobaky ne jiły.
I temnymi ułyciamy
De mensze horiło,
Ponis Honta ditej swojich,
Szczob nichto ne baczyw
De win syniw pochowaje,
I jak Honta płacze.
Wynis w pole, het od szlachu;
Swiaczenyj wyjmaje,

I świaczenym kopa jamu, —
A Umań pałaje;
Swityt' Honti do roboty,
I na ditej swityt';
Nenacze spłat', odiakneni. . . .
Czohoż straszni dity,
Czoho Honta niby krade,
Abo skarb chowaje, —
Aż trusytcia; — iz Umani
De, de czut' — hukajut'
Towariszczi Hajdamaki; —
Honta mow ne czuje:
Synam chatu sered stepu
Hłyboku buduje.
Taj zbudówaw; bere syniw,
Kłade w temnu chatu,
Aż trusytcia, niby czuje, —
„My ne Łachy tatu!" —
Pokław oboch; iz kiszeni
Kytajku wyjmaje.
Pociłowaw mertwych w oczy,
Chrystyt', nakrywaje
Czerwonoju kytajkoju

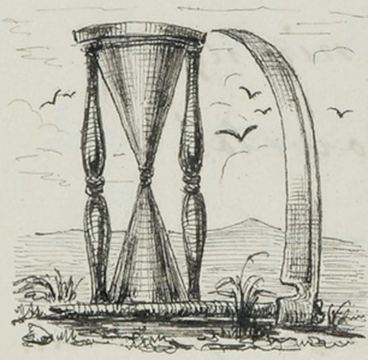
Hołowy kozaczi.
Roskryw, szcze raz podywiwsia...
Tiażko, ważko płacze: —
"Syny moji! syny moji!
"Na tu Ukrainu
"Podywitcia: wy za nei,
"J ja za nei hynu.
"A chto mene pochowaje?
"Na czużomu polu,
"Chto zapłacze nado mnoju?
"Dole moja! dole!
"Dole moja neszczastływa,
"Szczo ty narobyła?
"Na szczo meni ditej dała,
"Czom mene ne wbyła?
"Neckaj wonyb pochowały;
"A to ja chowaju." —
Pociłowaw, perechrestyw,
Pokryw, zasypaje: —
"Spoczywajte syny moji,
"W hłybokyj oseli!
"Suka-maty ne prydbała
"Nowoi posteli!

"Bez wasylkiw i bez truny
"Spoczywajte dity!
"Ta błahajte, prosit' Boha,
"Necbaj na sim switi
"Mene za was pokaraje
"Za hrich sej welykyj...
"Prosit' syny! ja proszczaju
"Szczo wy Katołyki."—
Zriwniaw zemlu, pokryw dernom,
Szczob nichto ne baczyw—
De polahły Honty dity,
Hołowy kozaczi.—
—"Spoczywajte, wyhladajte:
"Ja szwydko prybudu.
"Ukorotyw ja wam wiku,
"I meni te bude;
"I mene wbjut',— kołyb szwydcze!
"Ta chto pochowaje?
"Hajdamaki!...pidu szcze raz,
"Szcze raz pohulaju"...
Piszow Honta pochylywszyś;
Ide—spotyknetcia.
Požar switył', Honta hlane,

Hlane, – uśmichnetcia;
Straszno, straszno uśmichawsia,
Na step okladawsia;
Uter oczy, – tylko wvije
W dymu, – taj schowawsia. (21.)

awno te mynuło, jak mała dytyna
Syrota w riadnyni ja kołys błukaw,
Bez swyty, bez chliba, po tij Ukraini,
De Załiźniak, Honta, z świaczenym hulaw.
Dawno te mynuło, jak timy szlachamy
De jszły Hajdamaki, małymy nohamy
Chodyw ja, ta płakaw, ta ludej szukaw,
Szczob dobru nawczyły: ja teper zhadaw,
Zhadaw, taj żal stało, szczo łycho mynuło.
Mołodeje łycho! jak by ty wernułoś,
Prominiaw by dolu, szczo maju teper.
Zhadaju te łycho, ti szlachi bezkraji,
I batka, i dida staroho zhadaju;

Odyn szcze bulaje, a druhyj umer.
Buwało w nedilu, zakrywszy mineju,
Po czarci z Sósidom wypywszy tiei....
Batko dida prosyt, szczob toj roskazaw
Pro Kolijiwszczynu, jak kołyś buwało,
Jak Zaliźniak, Honta, Lachiw pokaraw...
Stolitniji oczy, jak zori, sijały,
A słowo za słowom smijałoś, łyłoś:
Jak Lachy konały, jak Smiła horiła...
Sósidy od strachu, od żalu nimiły:
I meni małomu neraz dowełoś
Za Tytaria płakat; i nichto ne baczyw
Szczo mała dytyna za komynom płacze!..
Spasybi diduśu, szczo ty zachowaw
W hołowi stolitnij tu sławu kozaczu,
Ja jiji onukam teper roskazaw.

Wybaczajte ludy dobri,
Szczo kozaćku sławu,
Ta nawmańnia roskazuju,
Bez knyżnoi sprawy.
Tak did kołyś roskazówaw,
Nechaj zdorow bude!

A ja za nym; neznaw staryj
Szczo pismenni ludy
Tiji riczi proczytajuť....
Wybaczaj didusiu!
Neckaj łajuť; a ja poky
Do swojich wernusia.
Ta dowedu wsze do kraju,
Dowedu, — spoczynu,
Ta chocz kriz son podywlusia
Na tu Ukrainu,
De chodyły Hajdamaki
Z światymy nožamy,
Na ti szlachy, szczo ja miriaw
Małymy nohamy.

Pohulały Hajdamaki,
Dobre pohulały,
Troczky ne rik, szlachetskoju
Krowju napowały
Ukrainu, — taj zamowkły, —
Noży poszczerbyły;
Nema Honty, nema jomu
Chresta ni mohyły!

Bujny witry rozmachaly
Popił Hajdamaka; —
I nikomu pomołytcia,
Nikomu zapłakat.
Odyn tylko brat nazwannyj
Ostawś na wsim switi,
Taj toj poczuw, szczo tak straszno
Pekelnyji dity
Joho brata zamuczyły,
Zaliźniak zapłakaw
Wpersze zrodu, slezy ne wter —
Umer neboraka.
Nudka ioho zadawyła,
Na czużomu poli;
W czużu zemlu położyła:
Taka ioho dola.
Sumno, sumno Hajdamaki
Zaliźnuju Sytu
Pochowały, nasypały
Wysoku mohyłu.
Zapłakały, rozijszłysia —
Widkila wziałysia. —
Odyn tylko mij Jarema

Na kij pochyływsia,
Stojaw dowho: — "Spoczyń batku,
"Na czużomu poli,
"Bo na swojim nema miscia
. . . .
"Spy kozacze, dusza szczyra!
"Ctxo nebud' zkadaje." —
Piszow stepom syromacka,
Słezy utyraje;
Dowko, dowho ohladawsia,
Taj ne wydko stało....
Odna czorna sered stepu
Mohyła ostałas. (22.)
Posijaty Hajdamaki
W Ukraini żyto,
Ta ne wony ioho żaty, —
Szczo musym robyty?
Nema prawdy, ne wyrosła,
Kryw da powywaje....
Rozijszłysia Hajdamaki,
Kudy jakij znaje:
Ctxo do domu, ctxo w dibrowu,
Z nożem w chalawi,

Żydiw konczat́; takaj dosi
Ostałasia sława. (23.)
A tym czasom staro-dawniu
Sicz rozrujnowały:
Chto na Kubań, chto za Dunaj,
Tylko i ostałyś́ —
Szczo porohy sered stepu
Rewut́, zawywajut́.
Pochowały ditej naszych,
I nas rozrywajut́!
Rewut́ sobi, — rewitemut́ —
Jich ludy mynuły; —
A Ukraina na wiki,
Nawiki zasnuła.
Z toho czasu w Ukraini
Żyto zełenije,
Neczut́ płaczu, ni harmaty, —
Tylko witer wije,
Nahynaje werby w haji,
A tyrsu na poli; —
Wse zamowkło, — nechaj mowczyt́:
Na te Boża wola!
Tylko czasom u weczeri,

Po nad Dniprom, hajem,
Idut' stari Hajdamaki,
Iduczy spiwajut':—
A w naszoho Hatajdy chata na pomosti.
Hraj more!
Dobre more!
Dobre bude,—
Hatajda!—

PRYPYSI.

1. Enciklopedycześkyj Leksikon, Tom 5. Barskaja Konfederacyja. "Historia Królewstwa Polskiego, g. s. Bandke, tom 2.
2. Wilszana abo Olszana, misteczko Kyjewskoj huberni, Zwenihorodśkoho powitu: miż Zwenihorodkoju i Wilszanoju, po staromu szlacku, Borowykiw Chutir i Korczma, debto Jarema Bajstriuk a potim Hałajda buw u Żyda naj-mytom [od starych ludej].
3. Neuniatiw Lachy nazywaly Schizmatamy.
4. Pro Konfederatiw tak rozkazujut ludy, kotori jich baczyly; i ne dywo; bo

to buła wse Szlachta z honorem, bez dyscyplyny: robyt ne choczetcia, a jisty treba.

5. Anachronizm: Tytaria Lachy zamuczyły zimoju, a ne litom.

6. Za Hajdamakamy chodyw Kobzar: ioho nazywały Slipym Wołochom [Did roskozówaw].

7. Pawła Natywajka żywoho spałyły u Warszawi; Iwana Ostranycia i trydciat' Starszyn kozackich, pisla strasznoi muky, roz czetwertowały, i rozwezły jich tiła po wsij Ukraini. Zinowij Bohdan i syn ioho Tymochwij buły pochowani u Subotowi koło Czihryna; Czarnecki, koronnyj Hetman, nedostawszy Czihryna, od złosty spaływ jich mertwych [Jeorhyj Koniskij].

8. Połkownyk Bohun potopyw Lachiw w Inhuli. Zinowij Bohdan wyrizaw 40 z czim to tysiacz Lachiw nad Rosiu w Korsuni. Taras Triasyło wyrizaw Lachiw nad Altoju, i ta nicz w kotoru

te trapyłoś, zowetcia Tarasowa, abo krowawa [Bantysz-Kamenskij].

9. Tak pro Czihyrynskoje Swiato roskazujut' Stari ludy.

10. Tarasowa i Warfołomijewa noczi odna druhoj wart, na styd Rymskoi tiary.

11. Treti piwni, sypnoł; roskazujut' szczo Załiźniaka Asauł, ne diżdawszy tretich piwniw, zapaływ Medwediwku, misteczko meż Czihrynom i Zwenihorodkoju.

12. Czornyj Szlach wychodyw od Dnipra, meż ustiamy riczok Sorokiwki i Nosacziwki, i bih czerez stepy Zaporożski, czerez Województwa Kyjewske, Podolske i Wołynske, na czerwonu Ruś do Lwowa. Czornyj nazwany, szczo po iomu Tatary chodyły w Polszczu, i swojimy tabunamy wybywały trawu.

13. Do Uniji, Kozaki z Lachamy myryłyś, i, jakby ne Izuity, możeb i ne rizałyś. Izuit Posewin, Legat Papskij, perszyj naczaw Uniju w Ukraini.

14. Kerelirka abo Karitowka, seło Zwenihorodskoho powita. Czerwoneć szczo daw Zaliźniak chłopcewi i dosi jest u syna toho chłopcia, kotoromu buw danyj: sam awtor ioho baczyw.

15. Seło Budyszcza, nedałeko od Kereliwki, w Jaru Ozero, i nad Ozerom lis ne wełykyj zowetcia Hupaliwszczynoju, zate szczo tam Zaliźniak zbywaw Lachiw z derewa. Lochy, de buw zachowanyj Szlachetskij skarb, i dosi wydko, tylko wże rozrujnowani.-

16. Łysianka, misteczko Zwenihorodskoho powita, nad rieczkoju Hnyłym-Tikiczem. Tut zijszłysia Honta z Zaliźniakom i rozrujnowały staroswitskyj budynok, Bohdanom niby budowanyj.

17. Majdaniwka, seło nedałeko od Łysianki.

18. Łybedyn, diwiczyj monastyr, meż Czibrynom i Zwenihorodkoju.

19. Umań, horod powitowyj Kyjewskoj hubernii.

20. Kawaleria Narodowa: tak zwałyś Polski Drakuny; jich todi buło w Umani 3,000, i usi buły pobyty Hajdamakamy.

21. W Umani Honta ubyw ditej, za te szczo jich maty Katołyczka pomohła Jzuitam perewesty jich w Katołyki. — Młada-
-nowicz towarysz tyniw Honty, ba-
-czyw z dzwinycì jak wony umerły, i jak Szkolariw Bazilijanskoj szkoły potopyw Honta w krynyci. Win bahato napysaw pro Hajdamaczczynu, ale nadrukowanoho nema niczoho.

22. Zradoju wziały Lachy Hontu, i strasz-
-no zamuczyły. Pryweztly ioho w Kajdanach w Polskij taher ne-
-daleko Bałty, z odrizanym iazykom, i prawoju rukoju. Branicki, Pol-
-skij Jenerał, tak weliw zrobyt, szczob win czoho nebud neska-
-zaw na ioho; potim kały roz-
-diahły ioho, iak maty rodyła, i posadyły na horiaczi sztaby za-
-liza, potim zniały dwanadciat pas z

spyny szkury. Honta powiw oczima i straszno hlanuw na Branyćkoho; toj machnuw rukoju, i rozniaty Hontu na czetwero, rozwezty tiło, i po prybywaty na serodochresnych szlachach. Zaliźniak poczuwszy, szczo tak straszno Lachy zamuczyły Hontu, zapłakaw, zaneduźaw, taj umer; ioho Hajdamaki pochowaty w stepu nad Dnistrom, taj rozijsztyś.—

23. Złodij, rozbojnyk, abo Hajdamaka, takymy ostałysia Hajdamaki po Kolijiwszczyni. Takymy jich znaiut i dosi.

PEREDMOWA.

Po mowi peredmowa, możno b i bez nei. Tak oś baczte szczo: wse szczo ja ba-czyw nadrukowanoho, tylko baczyw, a proczytaw dyże nebahato, wsiudy je peredsłowo, a w mene nema; jak by ja nedrukowaw swojich Hajdamakiw, to wono b ne treba i peredmowy. A koly wże puskaju w ludy, to treba i z czym, szczob ne śmijatyś na obirwanciw, sz-czob ne skazaty – ot jakyj! chiba didy ta batki durnijszi buty, szczo nepuskaty w ludy nawit hramatki bez predysło-wia. Tak, dalebi tak, wybaczajte, — treba predisłowie; tak jak że ioho skompo-nowat? Szczob znajete nebuło i kryiwdy, szczob nebuło i prawdy, a tak jak wsi predysłowia komponujutcia chocz ubyj – ne

-wmiju, trebab chwałyt-tak sorom, a budyt ne choczetcia.—

Naczném że uże naczało knyżki sice: weseło podywitcia — na slipoho Kobzaria, jak win sobi sydyt z chłopcem, slipyj pid tynom, i weseło posłuchat ioho, jak win zaspiwaje dumu pro te szczo dawno dijałoś. Jak borołyśia Lachy z Kozakamy, weseło.... a wse taki skażesz sława Bohu szczo minyło; a nadto, jak zhadajesz szczo my odnoi materi dity,— szczo wsi my Sławiane. Serce bołyt, a roskazówat treba, nechaj baczat syny i wnuky, szczo batki jich pominiatyś: nechaj bratajutcia znowu z swojimi worohamy. Nechaj żytom, pszenyceju, jak złotom pokryta, ne rozmiżowannoju zostanetcia na wiki, od moria i do moria — Sławianskaja zemla. Pro te, szczo dijałoś na Ukraini 1768°° roku, roskazuju tak jak czuw od starych ludej; nadrukowanoho, i krytykowanoho niczoho ne czytaw, bo zdajetcia, i nema niczoho.—

Halajda w połowynu wydumannyj, a smert́ Wilszanskoho Tytaria prawdywa, bo szcze je ludy, kotori ioho znaty. Honta i Zaliźniak, otamany toho krowawoho Diła, może wywedeny w mene ne tak, jak wony buly; za ce ne ruczajuś.—
Did mij, nechaj zdorow bude, koły zaczyna roskazuwat́ szczo nebuď take, szczo sam ne baczyw, a czuw, – to sperszu skaże: koły stari ludy breszut́, to j ja z nymy.—

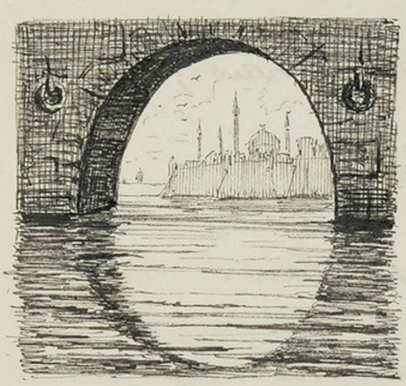
HAMALIJA.

T. SZEWCZENKA

1843.

Oj – kryknuły żurawli,
Po tim boci na rylli;
Zapłakały Kozaczeńky
U kajdanach w newoli.

j! nema, nema ni witru, ni chwyli
Iz naszoi Ukrainy.
Czy tam radu radiat́, jak na Turka
Statý,
Ne czujemo na Czużyni.
Oj! powij, powij, witre, czerez more,
Ta z wełykoho Łuhu;
Suszy naszy slozy, zahłuszy kajdany,
Rozwij naszu tuhu!
Oj! zahraj, zahraj synesenke more!

Ta pid tymy Bajdakamy,
Szczo pływut Kozaky, — tilko mrijut szapki,
Ta na sej bik za namy.
Oj Boże nasz, Boże! chocz i ne za namy,
Nesy ty jich z Ukrainy:
Poczujemo sławu, — kozaćkuju sławu, —
Poczujemo — taj zakinczem!" —

Ottak u Skutari Kozaky spiwały,
Spiwały serdeky, i slezy łyłysia,
Łyłysia kozaćki, — tuhu domowłały.
Bosfor aż zatriassia, — bo zrodu ne czuw
Kozaćkoho płaczu. Zastohnaw szyrokyj,
I szkuroju, ~~mow~~ siryj bukaj, strepenuw;
I chwylu rewuczy, daleko, daleko
U synie more na rebrach posław.
I more rewnuło Bosforowu mowu,
U Łyman posłało, a Łyman Dniprowi
Tujo żurbu-mowu na chwylach posław...
Zarehotawsia Did nasz dużyj,
Aż pina z usa potekła. —
"Czy spysz, czy czujesz brate Łuże?
"Chortycia sestro?" — Zatuła

Chortycia z Łukom :— " Czuju , czuju !" —
I Dnipr ukryły Bajdaky,
I zaspiwały Kozaki :

" U Turkeni, po tim boci,
" Chata na pomosti ;
" Haj , haj ! more hraj ,
" Rewy , skeli łamaj ,
" Pojidemo w hosti .

" U Turkeni u keszeni ,
" Talara , dukaty ;
" Ne keszeni trusyt ,
" Budem rizat , polyt ,
" Bratyw wyzwolaty .

" U Turkeni Janyczary ,
" I Basza na ławi :
" Hej , hy ! worohy !
" My ne majem waky ,
" Nasza wola j sława ." —

Plywat' sobi spiwajuczy;
More witer czuje.
Poperedu Hamalija
Bajdakom keruje.
"Hamaliju! serce mlije,
"Skazyłosia more!"—
—"Ne bijtesia!"— i schowałyś
Za chwyli, za hory.

Drimaje w Charemi, w kraju Wizantija,
I Skutar' drimaje; Bosfor kłykotyt',
Nenacze skaženyj, to stohne, to wyje:
Jomu Wizantiju choczetcia zbudyt'.
"Ne budy Bosfore! bude tobi hore!
"Twoji bity rebra piskom zanesu,
"U mut pochowaju!"— rewe synie more,—
"Chiba ty ne znajesz jakich ja nesu
"Hostej do Sułtana?"— Tak more spyniało,
[Lubyło zawziatych, usatych Sławian]
Bosfor schamenuwsia; Turkenia drimała,
Drimaw u Charemi ledaczyj Sułtan.
Tilko u Skutari, w tiurmi ne drimajut'
Kozaky serdehy.... czoho wony ždut'?

Po swojemu Boha w kajdanach błahajut́,
A chwyli na toj bik idut́, ta rewat́.

"O mytyj Boże Ukrainy!
"Ne daj propasty na czużyni,
"W newoli wolnym kozakam!
"I sorom tut, i sorom tam —
"Wstawat́ z czużoi domowyny;
"Na sud Twij prawednyj pryjty,
"W załizach ruky prynesty,
"I pered wsimy u kajdanach
"Stat́ kozakowi!...". —

"Riż i byj!
"Katuj newiru - busurmana!" —
Kryczat́ za murom. — Chto takyj?!.
Hamalija! serce mlije,
Skutar̀ skażenije
"Rizte, byjte!" na twerdyni
Kryczyt́ Hamalija.
Rewe harmatamy Skutara,
Rewut́, lutujut́ wołohy;
Kozactwo pretcia bez wahy —

I pokotyłyś Janyczary.
Hamalija po Skutari
Po pekłu hulaje;
Sam chwortycu rozbywaje,
Kajdany łamaje!
"Wylitajte siri ptacky,
"Na bazar do paju."—
Strepenułyś Sokołata,
Bo dowho ne czuły
Chreszczenoi tyji mowy.
I nicz strepenułaś,—
Ne baczyła stara maty
Kozackoi płaty.......
Nelakajsia, podywysia
Na benket Kozaczyj!
Temno wsiudy,—jak u buden,
A swiato czy-małe!—
Ne złodiji z Hamalijem
Jidiat mowczky sało
Bez szasztyka.—"Zaswitymo
Do samoi chmary:
Szczobłystmy korablamy
Zamiataś Skutara.

Wizantija proburkałaś, wytryszczyła oczy
Pereptywa na pidmoku,
Zubamy skrehocze.
Rewe, lutuje Wizantija:
Rukamy bereh dostaje,-
Dostała, zyknuła,– wstaje–
I na nożach w krowi nimije!
Skutar mow pekło te pałaje,
Czerez bazary krow tecze,
Bosfor szyrokyj doływaje.
Nenacze ptachy czorni w haju,
Kozactwo smiłoje litaje:
Nichto na switi ne wtecze.
Ohoń zapeklych ne pecze!
Rujnujut́ mury; sribło, złoto
Nesut́ szapkamy kozaky,
I nasypajut́ Bajdaky....

Pała Skutar, stycha robota,
I chłopci schodiatcia;– zijszłyś,
Lulky z pożaru zakuryły,–
Na Bajdaky,– taj potiahły,
Rwuczy czerwony hory-chwyli.

Pływut sobi, niby z domu,
Tak, bucim, kulajut;
Ta, zwyczajno Zaporozstwo,
Pływuczy spiwajut*:

—"Nasz Otaman Hamalija,
Otaman zawziatyj;
Zibraw chłopciw, taj pojichaw
Po moriu hulaty;
Po moriu hulaty,— sławy dobuwaty,
Iz Tureckoi newoli bratyw wyzwolaty;
Oj,— pryjichaw Hamalija
Aż u tu Skutaru.
Sydiat braty Zaporożci,
Dożydajut kary.
Oj,— jak kryknuw Hamalija:
"Braty! budem żyty,
"Budem żyty, wyno pyty,
"I worohiw byty;
"A kureni— kytymamy,
"Oksamytom kryty!"—

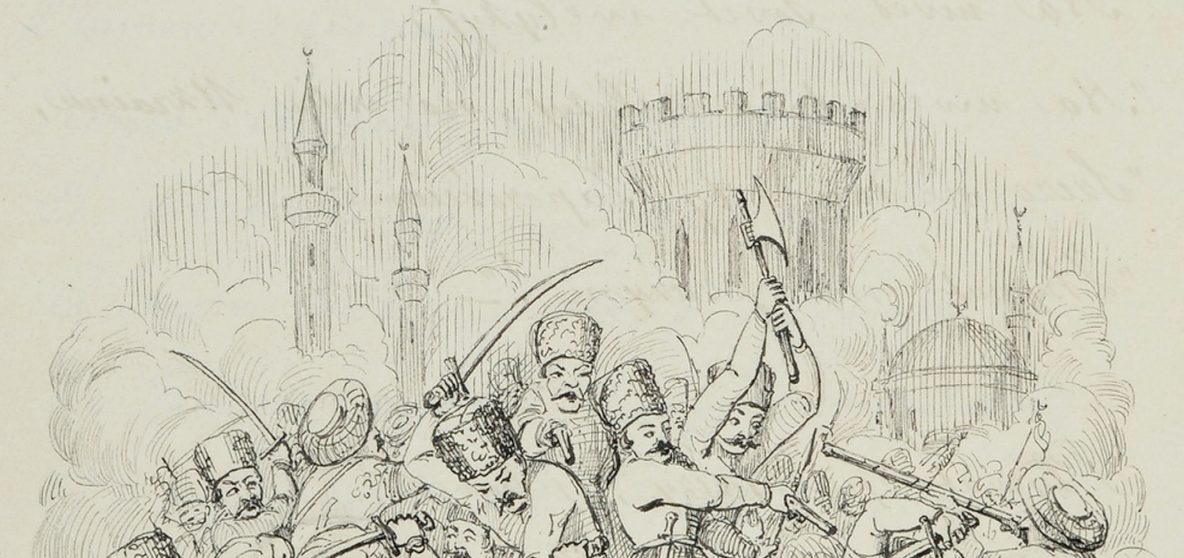
Wyletaly Zaporożci
Na łan żyto żaty;
Żyto zżaty, w kopy składy,
Hurtom zaspiwaly:

"Sława tobi, Hamolija!
"Na uwes świt wełykyj,
"Na uwes świt wełykyj, na wsiu Ukrainu,
"Szczo ne daw ty Zaporożciam
"Zhynut na czużyni!" —

Pływut spiwajuczy, pływe
Pozad zawziatyj Hamolija:
Orel orlat mow stereże.
Iz Dardanely witer wije,
A ne żenetcia Wizantija:
Wona bojitcia szczob Czernec
Ne zaswityw Hałatu znowa;
Abo Hetman Iwan Pidkowa
Ne klyknuw w more na ralec.
Pływut sobi, — a z za chwyli,
Sonce chwylu czerwonyt;
Pered nymy more myte

Homonyt i Klykotyt.

Hamaliju! witer wije,
Oś, oś – nasze more!
I schowałysia za chwyli,
Za czerwoni hory.

Подальші сторінки рукописної книги «Вірші Т. Шевченка 1844»
на сайті kobzar.ua/item/show/4814
не представлені:

с. 269 - 314 (арк. 137 - 159 зв.) — чисті, без пагінації

с. 315 (арк. 160) — автограф Т. Шевченка:
За горами гори хмарою повиті
Засіяні горем кровію политі

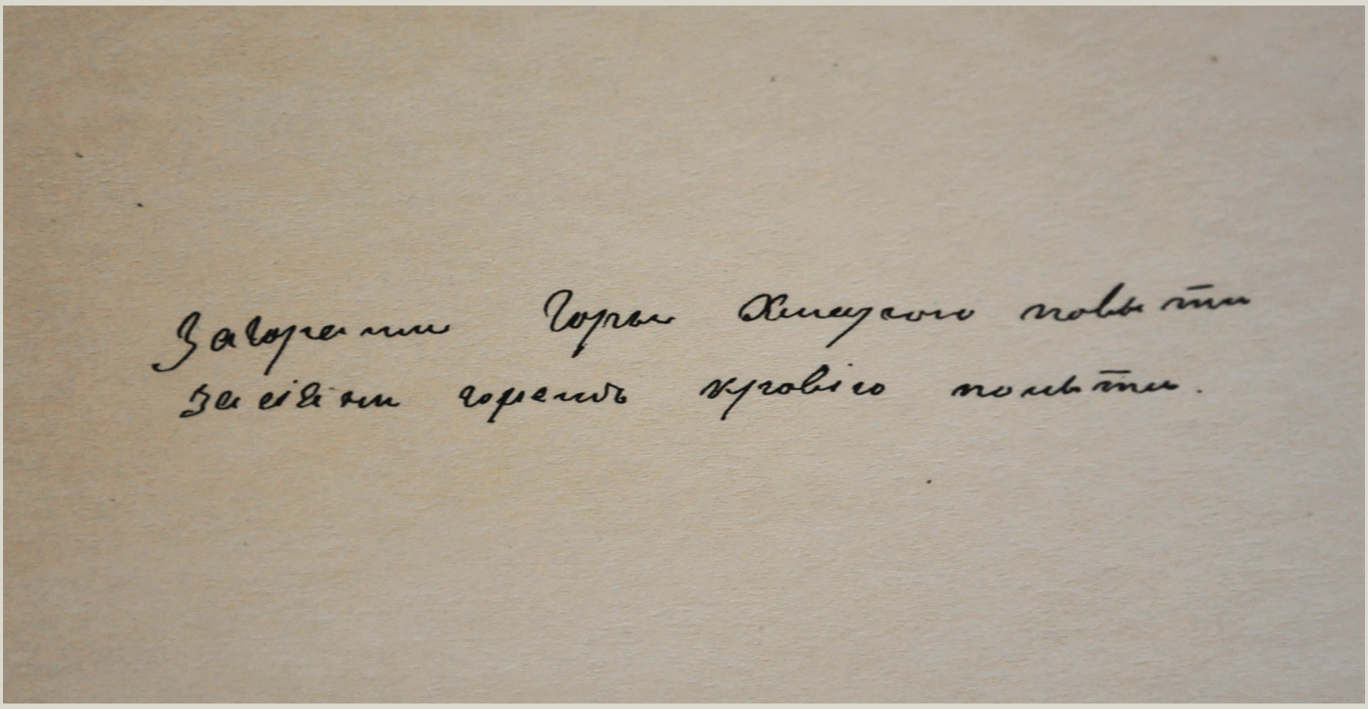
с. 316 - 317 (арк. 160 зв. - 161) — чисті, без пагінації

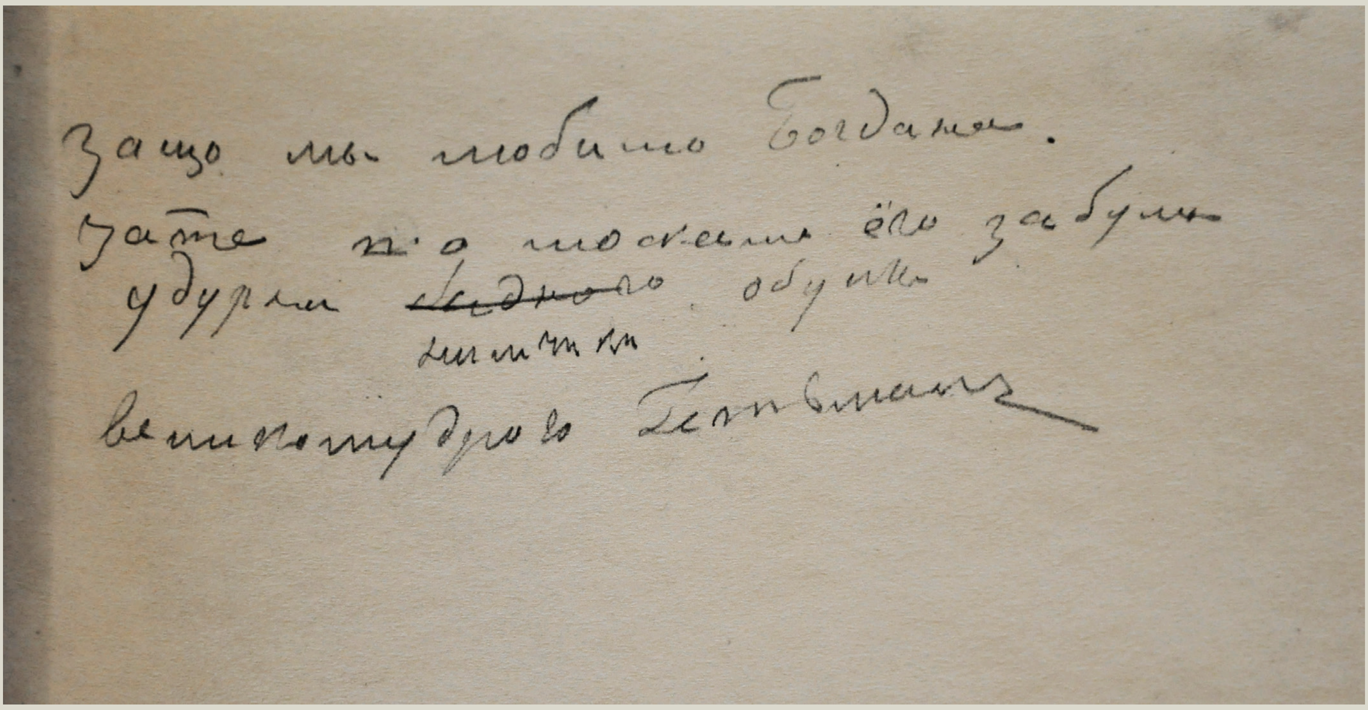
с. 318, остання (арк. 161 зв.) — автограф Т. Шевченка:
За що ми любимо Богдана?
За те, що москалі його забули,
У дурні німчики обули
Великомудрого гетьмана.

Подаємо ці автографи за раритетним «факсимільним» виданням:
Шевченко Тарас. Вірші 1844. Дніпродзержинськ, ВД «Андрій», 2008.

Заворожили Гори Хмурого повитти
Засіяли горемъ кровного политти.

За що ми любимо Богдана.
За те що москалі його забули
у дурні ~~бідного~~ обули
нещасного
великомудрого Гетьмана

Автографи Т. Шевченка
на с. 315, 318 рукописної книги «Вірші Т. Шевченка 1844» (деталь):

За горами гори хмарою повиті
Засіяні горем кровію политі

За що ми любимо Богдана.
за те що москалі його забули
у дурні ~~бідного~~ німчики обули
великомудрого Гетьмана

За виданням:
Шевченко Тарас. Вірші 1844. Дніпродзержинськ, ВД «Андрій», 2008.

WIRSZY T. SZEWCZENKA

ВІРШІ Т. ШЕВЧЕНКА 1844

ВІРШІ Т. ШЕВЧЕНКА 1844

Кобзар 1840, Гайдамаки 1841, Гамалія 1843

Рукописна книга поезій Тараса Шевченка 1840-1843 у польській транскрипції з 78 ілюстраціями Михайла Башилова (39, Кобзар — M. Bachiloff, MB)
і Якова Бальмена (39, Гайдамаки, Гамалія — J. Balmain)

322 с. (161 аркуш) формату 8°(розмір 21,5 x 34,9 см).
Пагінаця на с. [1] - 268 (арк. 3 - 136 зв.) — текст, ілюстрації. С. 269 - 318 чисті (арк. 137 - 161 зв.)
На с. 315 (арк. 160) автограф Т. Шевченка «За горами гори хмарами повиті...»
На с. 318 (арк. 161 зв.) автограф Т. Шевченка «За що ми любимо Богдана...»

Місце зберігання:
Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (ІЛ) Київ, ІЛ, ф. 1, № 79

20 липня 1844 Яків Бальмен, ад'ютант командира 5-го корпусу генерала О. М. Лідерса, надіслав книгу «Вірші Т. Шевченка 1844» Віктору Закревському з Одеси в Березову Рудку.
У супровідному листі він писав: «Посилаю тобі, любий Вікторе, плоди нашого труду: мого і Михайла Башилова. Всі головні Тарасові творіння з віньєтками. Вони писані латинськими буквами для того, щоб у випадку фантазії Тараса видати це за кордоном, — всі могли би читати, — особливо поляки. Це тобі не подарунок, лиш надсилається під твоє збереження, на випадок приїзду самого Тараса, якому цей труд присвячено, і робити з ним Він може що йому заманеться. Збережи ж його належно: саме тебе я вибираю як людину, котра відчуває і розуміє зміст багатьох віньєток без тлумачення. Маю надію на тебе, як на Кам'яну Гору.» (Сергій Гальченко, 2008)

14 липня 1845 Яків Бальмен загинув на Кавказі при відступі з аулу Дарго Окремого Кавказького копусу під час Даргінського походу. Метою походу було захоплення ставки Шаміля. Дарго захопили і зруйнували, але Кавказька війна протривала ще 19 років

5 квітня 1847 Шевченка було заарештовано у справі «Кирило-Мефодіївського товариства». Після слідства і заслання поета книгу «Вірші Т. Шевченка 1844» було передано до архіву департаменту поліції Мін. вн. справ (ІІІ відділ), де вона пролежала у небутті до 1907 р.

Вперше надруковано у вигляді «факсиміле» 2008 р. накладом 700 примірників (!)
Шевченко Тарас. Вірші 1844. Дніпродзержинськ, Видавничий дім «Андрій», 2008.
Автор проекту Сергій Гальченко

2014 р. Науково-освітній веб-портал «Тарас Шевченко» kobzar.ua/site/main
представив цифрові копії більшості автографів поета з високою роздільною здатністю.
Однак, можливості зберегти зображнння у прийнятному для користуваччів форматі портал не надає

Джерело: kobzar.ua/item/show/4814

Публікацію підготував КОЗАК NЕКАДА